

1935, Sibiu.

1300 //

GENERALUL IOAN POPOVICI

I. Popovici

BATALIEA DE LA SIBIU

12—16 Septembrie 1915.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Contribuții la Istoricul Războiului Național.
1916 — 1918

TIPOGRAFIA,—LEON FRIEDMANN ROMAN

1918

DONAȚIUNEA C. SIBIU
GENERALUL IOAN POPOVICI

BATALIEA DE LA SIBIU

12—16 Septembrie 1916.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Contribuțiuni la Istoricul Războiului Național.
1916 — 1918

TIPOGRAFIA,—LEON FRIEDMANN ROMAN

1918

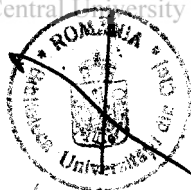
Sala G. Sion.

1300 / 1

Sala G. Sion.
333574

Aprobată de cenzura presei

BCU Cluj Central University Library Cluj

3(492. = Sion), 1916"

355.42 (492. = Sion), 1916"

Cătră Cettori,

Bătălia de la Sud de Sibiu din Transilvania, în zilele dela 12 la 16 Septembrie 1916, bătălie numită de adversari, formidabilă, iar de noi Dezastrul de la Olt, nu poate fi descrisă în câteva pagini, astfel că cele ce se vor spune în Schița de față au numai de scop a arăta, că luptele din acele zile, au constituit în realitate o mare bătălie însă de pură apărare și cu rezultatul inevitabil negativ, și că denumirea ce i s'a dat la noi, Dezastrul de la Olt, a pornit din interesul pentru a găsi un vinovat de înfrângerea suferită, spre a acoperi răspunderea altora, creatorii situațiunei militare de la sud de Sibiu.

Pe cât e de firesc lucru ca învingătorul să-și preamărească victoria ce a dobândit, pe atât e de nenatural ca învinsul să și hiperbolizeze el însuși înfrângerea, in-succesul, fiindcă prin aceasta și ruinează el însuși morala ce i-a mai rămas. La războiu sunt unele împrejurări pe care dacă le nesocotești, trec toate în favoarea celui cu care te lupți, pricinuindu-ți singur perzania; la noi, cari am plecat cu intenția și avântul de a bate pe inamic, nu s'a socotit și cu împrejurarea unor neizbânzi, astfel am pierdut de la început echilibrul luptei.

Bătălia de la Sibiu n'a fost un dezastru pentru armele române, lucru ce se va dovedi din cele ce urmează și pe care nimeni și cu nici un document nule va putea distruge; această bătălie a fost din potrivă o **izbândă morală**, pe care interesații au intinată numai pentru motivul de a lovi un om, ceea ce le-a reușit în vremurile de astăzi, dar nu pentru viitor și pentru Istoria nepărtinitoare.

General, I. POPOVICI

BATALIEA DE LA SIBIU

12—16 SEPTEMBRIE 1916

Operațiile Corpului de Olt*)

— PRELIMINARILE —

10 Septembrie. În urma luptei din 9 Septembrie 1916, întreprinsă de Divizia 13-a contra aripel stângi a forțelor inimice ce se aflau în poziție în jurul Sibiului, luptă ordonată de Comandantul Corpului în scopul de a menține deschisă și în stăpânire linia de comunicație de pe valea Oltului spre Făgăraș către Armata 2-a, și care s'a terminat cu respingerea inamicului până la localitatea Cornașel, luându-se 5 mitraliere și peste 400 prizonieri; în urma acestei lupte, Comandantul Corpului de Olt, dobândi certitudinea că inamicul ce se afla în fața sa este cu mult mai tare de cât rezultase din rapoartele șefilor în subordine și din alte informațiuni de până atunci. În atari condițiuni, dânsul ordonă în ziua de 10 Septembrie o nouă repartiziune a forțelor între Divizii, o mai egală împărțire a terenului de ocupat și de observat prin serviciul de avant posturi, pentru ca fie-care Divizie să poată avea rezerva ei, în plus, interveni la Armata I ca regimentul 49 de 2 batalioane ce se găsea în Defileul Oltului, la dispoziția armatei I, să-l fie cedat.

*) Corpul de Olt se compunea la acea dată din Divizia 13-a de Rezerva și din Divizia 23 atunci organizată din trupele Grupului de acoperire de Olt în plus Brigada 1 Calarași din 6 escadroane,—

În aceeași zi, Generalul Sanatescu lua comanda Diviziei a 13-a, condusă până atunci în mod provizoriu de Generalul Oprescu comandantul Brig. I Calarași.

Toată sarcina de lucru, de formularea ordinelor și de dirijarea serviciilor corpului, cădea acum asupra Generalului comandant, fiindcă șeful de stat major Colonelul Vlădescu se îmbolnăvisese grav de o răceală acută iar înlocuitorul său, Colonelul Olteanu Marcel, abea se inițiază în multiplele și grelele însărcinări ce îi reveneau din noua funcțiune; subșeful de stat major Lt. Colonel Popescu Toma era însărcinat cu conducerea lucrărilor de apărare a poziției.

Cât privește despre ceilalți șefi de servicii, educația lor militară și cunoștințele din timp de pace le formase o mentalitate în așa fel că nu puteau face nimic fără ordin, fără o tălmăcire amănunțită a lucrului pentru care ei însuși erau răspunzători și deci în drept al îndeplinii.

De altfel erau cu toții enervați de situația în care se găseau, expuși zilnic la bombardamentul aeroplanelor inimice și sub impresia tragerilor artileriei de ambele părți, Cuartierul Corpului aflându-se în satul Talmaciu, adică la 15 klm. de linia avant-posturilor vrăjmașului, deci în plin câmp tactic.

În fiecare zi la ora 8 de seară se făcea raportul la Cuartierul Corpului unde trebuiau să vină comandanții de divizii și ai brigadei de cavalerie; la acest raport se dădeau instrucțiile pentru ziua următoare, astfel că comandanții acelor unități erau îndată inițiați asupra dispozițiilor de luat, ceea ce facilita foarte mult darea ordinelor la timp până să sosească ordinul în scris.

De altfel misiunea Corpului de Olt era foarte precis stabilită prin ordinele primite de la Armata I, de a se menține în defensivă pe pozițiile cucerite până atunci.

În cursul zilei de 10 Septembrie se primea știri de la Divizia 23, că forțe inamice debarcă la Săcele, că mișcări de coloane de artilerie se fac spre N. V. de Sibiu, etc.

Acțiunea pe front fu redusă.

11 Septembrie. Activitatea pe front de asemenea redusă, dar știrile ce se primeau de la diferitele organe de supraveghere și recunoașteri, conchideau toate că în jurul Corpului de Olt se acumulau numeroase forțe inamice. Generalul comandant al Corpului se hotără îndată:

A pune în curent Comandamentul Armatei I, în mod deosebit și cât mai secret, cu această situație, fiindcă 'i lipsea Generalului Popovici confiența în corespondența telegrafică, chiar și cea cifrată;

A lua primele măsuri pentru o eventuală luptă și în specie pentru a-și garanta flancul stâng și spatele de o lovitură neașteptată.

Pentru prima măsură, adresa o scrisoare de cabinet Șeful de stat major al armatei I-a în care arată:

Că trupe numeroase inamice se concentrează în jurul Corpului de Olt.

Că pentru a face față situației se impunea a se admite, una din măsurile următoare:

Sau să se întărească corpul de Olt cu cel puțin o brigadă infanterie,

Sau să se reducă frontul, ceea ce înseamnă o retragere,

Sau să se intervină la Marele Cuartier General pentru a ordona Armatei a 2-a ca să-și împingă din forțele sale spre poziția Corpului de Olt.

Mai înștiința că trimete 2 detașamente a câte un Batalion cu artilerie; unul pe valea Sadului spre Fundul Riului și altul spre Volneasa pe Valea Lotrului, de oare ce se semnalau în munți numeroase patrulare inamice.

Această scrisoare fu expediată cu automobilul la Craiova chiar în ziua de 11 Septembrie, încredințându-o sub șefului de stat major Lt Col. Popescu T., care era la curent cu toată situația de la sud de Sibiu și care putea da deslușirile ce ar fi dorit Comandamentul armatei.

Pe lângă această scrisoare se mai încredința curierului și alte lucrări între care și raportul Diviziei a 23, prin care se cerea darea în judecată a Colonelului Moșolu comand. Brigadei mixte și al Regimentului 2 Vâlcea,

pentru faptul, că întreprinsese în ziua de 9 Septembrie o recunoaștere ofensivă la Orlatu într'un mod nesocotit, cu forțe prea multe și greșit condusă și de unde a rezultat o înfrângere sângeroasă, perzându-se 12 ofițeri și peste 500 trupă morți și răniți.

Generalul Comandant al Corpului a susținut cererea din raportu Diviziei 23, a Generalului Castriș, dar în același timp a cerut la rândul seu darea în judecată și a acestui general, fiindcă ordonase acea recunoaștere ofensivă tare, călcând, pe de o parte prescrierile Regulamentului Serv. în campanie, asemenea recunoașteri neputându-se ordona de cât de Generalul comandant al tuturor trupelor, iar pe de alta, nesocotind un ordin expres al Corpului, care fu dat Diviziei 23 pentru ziua de 9 Septembrie, și anume: de a nu face nici o mișcare și de a se ține gata pentru orice eventualitate, fiindcă cealaltă Divizie, a 13 a, urma să atace pe inamic în aceeași zi în pozițiile lui de la Estul Sibiului, operațiune pentru care Comandantul Corpului de Olt ceruse aprobarea Armatei I.

În cursul zilei de 11 Septembrie, Comandantul Corpului hotără ca un batalion din Reg. 49 și o secție de artilerie de munte să pornească pe valea Sadului spre Fundul Rîului, sub comanda Maiorului Lăzărescu șeful biuroului operațiilor dela cuartierul Corpului, dânduise instrucțiunile necesare. Un batalion din Reg. 5 Vânători să se imbarce imediat în tren, să fie transportat la gara Lotru, apoi de aci cu o baterie de obuziere ușoare de la Căineni să pornească spre Voineasa pe valea Lotrului, având asemenea instrucțiunile cuvenite.

Între capitele de acuzare, zvonite în armată și în Țară, ce se aducea și se mai aduc încă fostului comandant al corpului de Olt, a comptat în primul loc, ca cel mai important, faptul că s'a lăsat a fi surprins în spate și cu liniile de comunicație din valea Oltului tălăte. Cine vrea să se convingă de această acuzare n'are de cât să citească în Calendarul Regina Maria 1918, Istoricul războiului pentru întregirea neamului.

Decât iată cum stă adevărul cu această surprindere:

Dacă se compară măsurile luate de Generalul Popovici cu acela ce se opera în realitate de inamic, atunci se constată că, n'a fost pentru acest comandant și din cauza lui, nici o surprindere **în munți** din partea inamicului și **nicăiri**, fiindcă a luat măsurile ce comportau: Situația știută despre inamic, timpul când această știință a avut-o, și mijloacele disponibile de a face față pericolului.

În ce privește situația inimicului și timpul, nu se poate mai exact stabili, de cât făcând recurs la comunicatul oficial al Marelui Cuartier general al armatelor Germane asupra operațiilor Corpului alpinist bavarez în munții Cîbinului și al Lotrului.

Îată ce se poate citi în acest document și stabili din schița de plan ce'l însoțește:

„La 21 Septembrie (8 Sept. st. v.) Corpul alpin bavarez și termina concentrarea în zona Polyan-Zsinna (Jina) **la 35 Kîm.** spre vest de Sibiu.”

Ori, de aceasta concentrare nu putea să știe nimic Comandantul corpului de Olt, fiindcă operația se făcea în țara inamică și sub scutul secretului, precum trebuie să se facă o concentrare de forțe și precum o știu germanii se o facă. Corpul de Olt n'avea nici un mijloc de informații secrete (spionaj) precum n'avea nici Armata I a și nici chiar Marel C. Gl.

Mal departe, Relațiunea germană spune:

«La 22 Septembrie (9 Sept. st. v.) un regiment din acest corp a plecat în marș în munți și s'a oprit cu avantgarda în seara zilei pe muntele Strâmba. La 23 Septembrie (10 Sept. st. v.) avantgarda acestui regiment «ajunge pe muntele Cîndrel. (După schițe Relațiuni Germane).

În cursul acestor două zile de asemenea, nu putea nimeni să aște de mișcare aceasta, fiindcă ea se făcea în aceleași condițiuni de secret și de depărtare față de corpul de Olt, ca și concentrarea.

În seara de 23 Septembrie st. n. (10 st. v.) trupele alpiniste și opresc avantgarda pe Cîndrel, adică la cel puțin 10 kîm. de frontieră română și la peste 20 kîm.

de localitatea Fundul Rîului din valea pârăului Sad, unde se afla cel mai înaintat post de surveghere (nu de rezistență) al flancului stîng al Diviziei 23 spre Vest, flanc ce se sprijinea pe înălțimele de la Gura-Râului și Valare.

Deci, numai în seara acestei zile se ivea posibilitatea de a afla de prezența inamicului la Cîndrel, astfel că, Postul de la Fundul Rîului nu putea să primească știrea de la patrulele sale, de cât cel mai de vreme în dimineața zilei de 11 Septembrie (24 st. n.) apoi a o transmite tot în cursul acestei zile prin mijloacele ce le avea, până la Comandantul Corpului de Olt.

Astfel dar pe când Comandantul corpului de Olt primea știrea și dădea ordin detașamentului Maior Lazarescu pentru a înainta în munți, pe valea Sadului, spre Vest, avangarda detașamentului bavarez părăsea Cîndrelul și ajungea la muntele Balandrul, adică făcea un marș de aproape 20 klm. spre Est, iar în ziua de 12 Sept. st. v. (25 st. n.) când detașamentul român ajungea la Fundul Rîului, inamicul se apropia de frontiera noastră din Lotru, adică la peste 10 klm. la Sud de Sad, iar detașamentul român lua contactul cu câteva fracțiuni de recunoașteri inamice din spre muntele Panta.

Al doilea detașament, trimis cu calea ferată, de la Talmaci, a ajuns până în ziua de 13 Sept. la Brezoi, în care zi, după cum spune relațiunea germană:

«Coloana de marș a regimentului alpinist bavarez lua «dispoziții pentru înaintarea către Pasul Turnu Roș pe «direcția Vârful Mare-Preajba, luând măsuri de siguranța «spre dreapta contra unui atac eventual din direcția Pis-«cul Vatafului, M. Robul.

În ziua de 13 Sept. (26 st. n.) detașamentul Lăzărescu se ciocnea din nou cu fracțiuni alpiniste în munții de la Sud de Sad.

Prefectul de Vâlcea telegrafiind în ziua de 12 Sept. Corpului de Olt că inamicul înainta la Voineasa, exagera evenimentul cunoscut deja de Generalul Popovici, iar apostelul pus de acesta pe telegramă a doua zi, adică la 13 Septembrie, că știrea este fantazistă sau așa ceva, a

dat prilej celor interesați de a lovi în general, se formuleze în contră-i acuzarea că n'a ținut seamă de informația Prefectului și s'a lăsat astfel surprins. De cât numai, că Generalul a pus rezoluția în scopul de a da personalului seu încă o ocazie, de puțina influință ce avea asupra nervilor sei, știrile cât de rele ce i se aduceau din toate părțile în acele momente grave.

Că a fost surprindere nimeni iarăși nu o poate nega, dar ea era de natură **strategică**, și iată pentru ce: Intre grupul forțelor române de la Sud de Siblu și între acele de la Jiu din bazenul Petroșanilor era o distanță în zborul părerei de peste 70 klm., o regiune muntoasă sălbatică, cea mai lipsită de comunicațiuni și în plus, în țara inamicului. Ar fi trebuit asezate în această regiune cel puțin trei grupe de observație și de rezistență, compuse din trupe de munte, cu artilerie de munte, cu multe mitraliere și puști automate, cu semnale de artificii și cu linii telefonice, fiind că numai așa corpul alpinist inamic ar fi întâmpinat și rezistență în mărșul lui spre frontiera noastră din munți cum și spre Pasul Oltului. Din nenorocire noi n'am avut nimic din toate aceste elemente de luptă și de surveghere în munți, în această imensă cortină de 70 klm. Ba, am avut, o companie de grăniceri din Reg., trimisă mai dinainte din ordinul Armatei I-a să facă legătură între trupele de la Olt cu cele dela Petroșani! Iată știința noastră **strategică** la ce se reducea. Adevărata știință militară nu trebuie confundată cu superficialitatea sau cu interesele persoanelor, fiindcă atunci adevărul și dreptatea și perd cu totul valoarea, prin urmare fostul comandant al Corpului de Olt, General Popovici, poate să stea cu fruntea sus în fața acuzațiilor ce i se aduc.

El afirmă și repetă, că surprindere a fost, dar nu de caracter tactic, ci strategic, că el nu era la Sud de Sibiu însărcinat a face strategie, ci a face tactică, adică, a sta în defensivă chiar pasivă, pentru a păstra o poziție; datorită lui era de a se feri de o surprindere tactică, deci a se păzi de jur împrejur și în atâta spațiu cât 'i permitea forța lui numerică, vastitatea poziției de aparat (un front de peste 40 klm.) și natura terenului (muntos).

Dar chiar de ar fi vrut să facă strategii, dânsul nu o putea, fiindcă n'avea cu ce, strategia nu se înfăptuiește cu vorbe, nici cu ordine, ci cu forțe și încă multe.

A fost surprindere de natură strategică, fiindcă spațiul de 70 klm. dintre grupele Olt și Jiu în munți și în țara inamică, de îndată ce s'a suspendat ofensiva strategică în Transilvania, din cauza înfrângerii de la Turtucala, trebuia să fie survegheat nu de milițienii grăniceri ce erau pe frontieră și pentru paza ei, ci de trupe speciale trimise pe diferite puncte din masivul muntos de unde să survegheze și se reziste infiltrațiunii vrajmașe. Trebuia legătură strategică fixă cu forțe numeroase între cele două grupe de Olt și de Jiu, **nu o companie de grăniceri**, și atunci, cu acest sistem, n'ar fi putut să înainteze neșupărată nici o trupă alpinistă bavareză. Dar este știut că armata întreagă a fost surprinsă strategic în Transilvania, fiindcă, de unde ea pornise la atacul frontierei și la invazia în teritoriu inamic ca **idea fixă**, că acolo nu sunt de cât trupe puține austriace și de o valoare contestabilă, de o dată s'a găsit față în față și cu trupe germane și încă foarte numeroase, astfel că ofensiva română în loc să surprindă pe inamic prin desfășurarea ei, a fost din contra dânsa surprinsă, exemplul unic în analele Istoriei militare.

Surprinderea a fost pentru Marele Cuartier General și pentru Comandamentul Armatei I, singurele eșaloane militare în drept a face strategie și de care sunt și răspunzătoare;

Pentru M. C. G. Fiind că n'a putut să judece înainte de atacul frontierei, nici forța inamicului pe care urma să l bată, nici situația generală creată de primele înfrângeri grave suferite atât în Sud cât și în Nord, la Turtucala și Petroșani, și deci să ia măsurile ce comporta această nouă stare de lucruri reală, simțită, suferită,

Pentru comandamentul Armatei I, surprindere a fost, fiindcă nu putu să judece, că luptele crâncene de la Merișor, din Bazenu Petroșanilor, de la 1 până la 9 Septembrie, se dădeau contra forțe germane

numeroase iar nu contra batalioanelor rezlețe de honvezi austrieaci, și că acolo nu era chestiunea de o acțiune izolată, locală, ci de o operație cu rost și tâlc a inamicului adecă de un plan bine chibzuit de dânsul, acela, de a bate pe rând fracțiile armatei I, care nici într'un caz nu puteau să se susțină una pe alta din cauza depărtării dintre ele și a obstacolului muntos ce le despărțeau

Când Comandamentul Armatei I se hotărâ ca în persoană să la conducerea superioară a unei Divizii de infanterie întărită până la 25 batalioane, pentru a reocupa din nou Petroșanii, după ce fură perduți de aceiași Divizie, ce însemnează alt ceva, de cât, că se făcea tactică, nu strategie?

În loc să se fi resemnat la o pură defensivă pe frontiera de la Jiu, după pierderea pasului Merișor, se comitea eroarea de a mai sacrifica încă o divizie (sporul de la 12 la 25 batalioane) în lupte sterile, perzându-se din vedere, că nu bazenul Petroșanilor ar fi putut servi cândva și cu ceva la ofensiva generală în Transilvania.

Dar pentru a nu se zice că în cele de mai sus se cuprinde o calomnie, iată ce se răspundea la 12 Sept. Comandantului Corpului de Olt din Transilvania dela Comandamentul Armatei I, din Craiova, la scrisoarea trimisă la 11 Septembrie :

«Domnul General comandant se găsește de trei zile «la Târgul Jiu, unde a luat direcțiunea superioară a ofensivei Diviziei XI, întărită până la 25 batalioane și cu «care sperăm se recucerim basenul Petroșanilor.

Cu alte cuvinte, nu se pot trimite ajutoare Corpului de Olt, fiind-că ele se întrebuintează în altă parte, dar pentru că nu era suficientă aceasta justificare deghezată a lipsei de trupe, se revenea cu alte explicări pentru a clarifica situația și mai desevărsit, creierului întunecat al Comandantului de Olt de la Talmaciu :

«În situația actuală de pivot defensiv a Armatei I, «acțiunea diferitelor grupe care o compun, nu poate fi «de cât defensivă

«Acțiuni ofensive nu trebuie întreprinse de cât în si-

«tuațiuni ca acelea dela Divizia XI, când trebuie neapărat
«recucerit o zonă absolut necesară.

«Chiar asemenea acțiuni nu pot fi întreprinse de cât
«pe rând, de fie-care grup întărit suficient cu trupe aduse
«din rezervă generală a armatei.

«Acțiuni ofensive simultanee, la toate grupele, sunt
«imposibile, dacă aveți în vedere forța relativ mică a Ar-
«matei I pentru apărarea unui front de 450 klm.

«Acesta era sensul ordinului No. 186 al D-lui General
«comandant care prevedea să nu angajați, prin acțiunea
«D-v situația întregii armate.

Din acest citat un amator de critică militară ar pu-
tea scri un volum, interesul este însă de a arăta:

a) Că armata I-a n'avea ce trimite Corpului de Olt.

b) Că la Comandamentul Armatei I, se credea că ajuto-
rul cerut de Comandantul de la Olt, era pentru o acțiune
ofensivă, pentru dorința de a se ilustra, a deveni un ful-
ger de războiu, cum zice La Fontaine.

c) Că nici prin gând nu se bănuia de felul operați-
unelor întreprinse de adversar la Petroșani, și că nici se
știa, cel puțin, la Cuartierul Armatei, la Craiova, că la 12
Septembrie acea ofensivă luată cu Divizia XI întărită pâ-
nă la 25 batalioane era respinsă și bazenul. Petroșanilor
golit de trupele ei încă de la 9 Septembrie

d) Că ordinul 186 dat Corpului de Olt, aproba acți-
nea Diviziei 13-a de la 9 Septembrie însă cu rezerva ex-
presă, de a nu perde prin această, din poziția dobândită
până atunci, fapt ce dovedește că la Comandamentul Ar-
matei I nici să știa sau nici să aprecia însemnătatea stra-
tegică ce o avea «libertatea comunicațiunei din valea Ol-
tului între grupul de la Sud de Sibiu și Armata 2-a de
la Făgăraș-Brașov»

De altfel singur Șeful de stat major al Armatei I
mărturisește în aceeași scrisoare, că încă nu cunoștea nici
până la 12 Septembrie **scopul luptei Diviziei a 13-a
din 9 Septembrie.**

Iată surprinderea strategică pentru Armata I, dove-
dită și autentic iscălită de însuși organele comandamen-

tului seu. Și totuși, Comandantul Corpului de Olt s'a lăsat, din nedestoinicie, să fie surprins, cu linile de comunicație tăete și cu spatele întoarse! Trebuia cineva să plătească cu onoarea, cu demnitatea, cu trecutul, lul, greselile, uitările și nepriceperea altora! Trebuia repede scos Generalul de la Olt, fiind-că așa cereau interesele superioare a le conducerei, și fără de care măsură, totul era să fie perdut!

Dar situația strategică a Armatei I cerea pentru rolul ei de pivot, următoarele măsuri:

a) Să se țină bine astupate defileurile Dunărei (Varclorova) și a Jiului (Vulcan și Laniei), deci nu ofensiva pe aceste direcții.

b) Să se sporească cât mai mult, cu maximum de forțe, grupul de Olt, singurul ce trebuia să aibă tacticește o acțiune ofensivă pentru a lărgi spațiul pivotului și a ține liberă Valea Oltului până la Făgăraș în interesul desfășurării strategice.

c) Să fie o rezervă strategică pentru eventualități, pe linia Slatina Craiova-Filiași!

d) Să organizeze un serviciu special de surveghere și de rezistență în munți cu începere de la Olt până la Dunăre și care se fi stat atâta timp cât ar fi trebuit armatelor din Transilvania de a ajunge la complecta lor așezare pe linia de operațiune, adică până ce vor fi fost în măsură de a participa cu toatele la o mare bătălie. Din nenorocire pentru Țara noastră, o asemenea strategie nu se cunoștea nici la Marele Cuartier General și nici la acela al Armatei I de unde și rezultatele amar simțite de întreg neamul românesc.

Fostul Comandant de la Olt, nu putea, chiar de a 2-a zi de la sosirea sa la Craiova, adecă dela 16 August să înțeleagă, ce căutăm noi la Orșova și la Alion sau la Petroșani, și că aproape în fie-care zi tot întreba pe șeful de stat major al Corpului, Colonel Vlădescu: Ce este cu Alionul? Ce căutăm noi acolo? De unde fantasmagoria aceasta? Iar șeful de stat major 'i răspundea: Da! Da! La Alion, la Mehadia, o se vedeți că ajungem la Temi-

șoara! Iar Generalul reincepea a doua zi și în fie-care zi, cu Alionul! Nu 'i intra în cap acea ofensivă, acel sacrificiu de sânge și atâtea acte eroice zadarnice! Ofensiva pe acolo și pe la Petroșani ca să servească de pivot armatei de Nord, celei a 2 a și grupului dela Olt?!

Dar eram atât de departe de realitatea lucrurilor și atât de necunoscători în ale războiului încât același General Comandant al Corpului I de Armata când și schimba cuartierul de la Cralova la T. Jiului, primea de la Marele Stat Major al armatei ordin, să ia măsuri urgente pentru punerea în exploatare a minelor de cărbuni de la Petroșani! Lucru de netrichipuit, și care făcu pe General, indignat peste măsură, să trimată acel ordin Armatei I, pentru ca dânsa să-i dea cuvenita deslegare. Neavând nimeni curajul opiniei, din cauza teroarei ce se exercita de sus în jos, ori ce gest pentru ași arăta ideia, era socotit drept o crimă militară, o trădare, ori o lipsă de încredere în vrednicia trupelor, astfel că știlața și conștiința comandanților în subordine erau suprimate complet.

S'a lansat zvonul că Comandantul de la Olt, **n'a dat crezare** unei telegrame trimisă de un funcționar public, de un Prefect, cum că inamicul se coboară în țară pe valea Lotrului, sau alt unde-va, și din acest zvon s'a tras consecința că acel comandant s'a lăsat astfel să fie surprins, de unde și dezastrul trupelor sale.

Din cele expuse până aci, ori cine poate constata că surprindere n'a fost pentru comandantul Corpului de Olt, că dânsul a luat la timp măsurile ce dictau împrejurările; mai mult încă, dânsul a pus în cunoștință îndată și Comandamentul Armatei I a din care făceau parte forțele de la Sud de Sibiu, zise de Olt, prin o scrisoare trimisă în ziua de 11 Septembrie 1916, Șefului de Stat Major al acelei Armate.

Ori, la 12 Septembrie, la Craiova, cuprinsul scrisoarei **n'a fost crezut**, ci din potrivă, socotit ca neadevărat; mai mult încă, comandantul a fost considerat ca cel din urmă necunoscător al datoriei lui, făcându-i se lec-

ții de serviciul în campanie, de întrebunțarea trupelor, ba încă i se administra lui, General de Divizie și o pedeapsă, a admonestărei, de către un General de brigadă Șef de serviciu al statului major al Armatei I, în numele lui personal, înfrângând astfel toate regulile bunei cuviințe și ale disciplinei, în disprețul legii și regulamentului serviciului de stat major care prescriu, că șeful de stat major al unui comandament, ori cât de mare ar fi, nu spune, n'are nici o cădere legală de a spune ceva în numele lui, fiindcă el este organul ajutor și de consult al comandantului, în numele și din ordinul acestuia face totul, dacă 'i dă o așa putere, fiindcă răspunderea comandantului o are iar nu șeful de stat major. I este absolut interzis a face observații, nu unui comandant, ci ori cui ce nu este direct în serviciul său de stat major, prin urmare noi făceam războiul cu nici o regulă și cu nici o știință!

Relativ la situația grea ce Comandantul Corpului de Olt o expunea în scrisoarea sa, iată cum răspunde șeful de stat major al armatei I:

„Trec la situația D-v generală și vă voi da părerea „mea personală inspirată și de vederile d-lui General comandant.

În afară de tonul ridicat al acestei expresii, autorul ei 'și lua aere și de comandant, dându-și părerea sa personală pe care apoi caută se o investească și de autoritatea comandantului de armată, indicându-i originea ca fiind inspirată și de vederile aceluia.

Ceia ce în fapt este o răsturnare completă și de atribuțiunii și de autoritate, o lovitură dată direct comandantului de armată, o monstruoasă militară ce nu găsește pereche în istoria militară.

Șeful de stat major nu poate avea păreri de cât față de comandantului său, de care depinde și pe care 'l servește, față de ceilalți el nu reprezintă prin el însuși, nimic, dânsul este un instrument de transmitere a voinței și ideii Generalului Comandant, alt cum, este uzurpațiune de drepturi, abuz de autoritate, révoltă.

Iată acum și modul în care judeca Șeful de Stat major situația Comandantului Corpului de Olt de la Talmaciu din Transilvania :

«In adevăr aveți o linie, nu de avantposturi, ci de rezistență prea lungă și continuă și nu aveți rezerve mai de loc. Cauza, după cât cunosc, este următoarea, moștenită de la predecesorul D-v. S'a căutat să se facă față, în toate direcțiile, unde inamicul a arătat câte-va trupe, și cum acesta a sondat cu aceleași trupe, în toate părțile, i s'a făcut față pretutindeni cu forțe noi, împrăștiindu-se ast-fel toate unitățile corpului de Olt.

Sinteza acestui pasaj este :

a) Să recunoaște că corpul de Olt n'avea rezerve.

b) Că situația era rea și moștenită dela predecesorul, General Manolescu.

c) Că inamicul fiind mai iscusit în manevră a silit la împrăștierea forțelor Corpului.

Analiza pasajului :

Situația aceasta de împrăștiere era cunoscută de Cuartierul Armatei I încă din August și zilnic i se trimiteau buletine de situația și starea trupelor cum și de activitatea lor. Armata dădea ordine multe și foarte amănunțite cum e cel citat cu No. 186, ca să se mențină pozițiile cucerite ; ori lungimea liniei de rezistență era compusă tocmai din aceste poziții.

La Cuartierul Armatei I era o hartă, erau stegulețe, erau ofițeri învățați, cari știau cum se fixeze o situație pe harta și să facă studiul ei fie topografic, fie tactic; dacă era un defect de procedare în cuceriri pentru ce nu l'au oprit la timp? Dacă era un defect de grupare, de ce nu l'au modificat și precizat până la 12 Septembrie?

Generalul Popovici de când venise la Sud de Sibiu, ordonase de două ori gruparea și ca să nu se mai facă nici o cucerire de teren, dispuseze chiar părăsirea înălțimii Gregor B ce eșia din linia generală a avantposturilor

Dar studiul hărții indica oricui, că aceasta linie lungă de pozițiuni era singura favorabila pentru rezistență, alta mai redusă în interiorul ei era dominată de ea, deci neprielnică scopului.

De altă parte, Șeful de stat major al Armatei I uita că ofensiva sau invazia în Transilvania se făcuse de coloane ce operase pe seama lor și cucerise ce putură până ce au fost oprite prin suspendarea ofensivei generale, cuceriri pe care comandanții trupelor se credeau stăpâni ca fruct al sângelui vărsat.

Comandamentul Armatei I uită că trupele aceste s'au constituit în divizie și apoi, târziu, în Corp de armată,*) rămânând aproape fiecare regiment și tun pe cucerirea sa tocmai din necesitatea tactică de a avea o poziție tare de rezistență!

Prin urmare nu jocul de apariție și dispariție cinematografic al inamicului, precum îl descrie Șeful Cuartierului Armatei I, a fost cauza lungimei liniei de rezistență ci însuși năzuințele inițiale a le ofensivei noastre și apoi nevoile rezistenței, adică ale defensivei.

Inamicul singur va protesta contra afirmării de mai sus a Cuartier-maistrului Armatei I, că nici când nu-i-a permis mijloacele, locul și situația din față spre a se deda la asemenea joc de sondă care se împrăstie un corp de armată.

Inamicul avea dacă se putea menține la început în fața coloanelor cuceritoare, ca să păstreze și el o poziție tare unde să-și aducă tunuri mai bune și multe mitraliere pentru o defensivă vremelnică.

O altă cauză a situațiunei grele a Corpului de Olt o vedea Comandamentul Armatei în următorul fapt:

«Că serviciul de informațiuni, de acolo, funcționează foarte slab și are de consecință numai de a speria comandamentul, anunțând forțe numeroase când, de fapt, sunt relativ prea puține față de efectivul Corpului de armată al D.v. Un exemplu pe care l'am bagat de seamă ieri, 11 Septembrie: O știre primită de la D.v. din sursa unui prizonier, anunță că probabil Divizia 187

*) Generalul Popovici I, fost Inspector G-I al Cavaleriei a luat comanda trupelor la Sud de Sibiu la 3 Septembrie, deci cu mult în urma efectuării cuceririlor,

«Germana, caută să întoarcă stânga D-v.; ori, faptele
«adevărate sunt: că, aceasta divizie are numai 3 regi-
«mente, din care două se găsesc în bazenul Petroșanilor
«și unul în fața aripel D-v. stângi.

«La Merișor cele două regimente germane au fos-
«evaluate, de Generalul Muică la două divizii și-a detert
«minat retragnrea Diviziei a 11 și perderea teritoriului
«câștigat!

Sau,

a) Că ceia ce înștiința Comandantul de Olt, arătând
că forțe numeroase sunt, se adună, în jurul Corpului seu,
nu era real; adică o poveste.

b) Că informațiile sau serviciul de cercetare și recu-
noaștere nu se face serios, regulamentar, deci o acuzare
adusă Comandantului, de oare-ce nu știa să aprecieze
acele informații și apoi că nu punea capacitatea convenită
pentru ași organiza un serviciu care se funcționeze tare.

c) O dojană sau muștrare, fiindcă informațiile false
sperieau pe Comandant de la sud de Sibiu.

Acuzația cea mai gravă este, că situația Corpului de
Olt atât de amenințată, acum se arunca în spinarea Gene-
ralului Popovici, fiindcă știrile și informațiile 'l priveau
acum pe dânsul, numai erau o moștenire din trecut! Și
mai gravă era încă Imprejurarea că aceasta situație se
datora fricei acelu General și nepriceperei, lipsei lui de
discernământ în a judeca valoarea știrilor ce le primea.

Pentru ca să demonstreze toată aceasta incapacitate
militară, Organul Comandamentului Armatei I, recurge chiar
la exemplul cu informația de la prizonier și cu aprecie-
rea greșită a Generalului Muică la Merișor, când a
socotit 2 regimente germane drept 2 divizii!

Comandantul de la Olt, își făcea datoria de a înștiința
Armata sa, chiar de la 9 sau 10 Septembrie, că o di-
vizie germană 'l amenința stânga, prin urmare spatele,
dar tocmai la 11 Sept, Șeful de Stat Major al Armatei
I, a băgat de seamă acea informație ca pe ceva neîn-
semnator. Nu era nimic grav că un regiment din o Di-
vizie germană amenința stânga corpului de Olt, după

mentalitatea de la Cuartierul Armatei I, dar era foarte sugestiv să se spună Generalului de la Olt :

Bagă de seamă, nu te înșela ca Generalul de la Merișor spre a nu da înapoi ca el ! Nu fi așa de fricos, nu lua unul drept trei ! Alt cum, n'are nici un rost să se spună lucruri ce se știau, că Diviziile germane sunt pe 3 regiamente ! Comandantul de la Olt fusese pus în curent în câte-va zile, de luptele de la Petroșani și Merișor căci și Divizia 11 făcea parte din Corpul I Armată de sub comanda Generalului Popovici, ast-fel că din rapoartele ce le primea telegrafic, asupra rezultatului acelor lupte, trăgea alte concluzii asupra forțelor înimice, de cât acelea deduse de Cuartierul Armatei I.

Dar, Șeful de Stat major nu se mulțumește cu exemplele ce i le punea sub ochi Generalului de la Olt, și mai adaugă pentru complecța luminare a acestuia :

«Germanii au un talent de a vără groaza în trupele înimice, ce au în față, dând iluzia unei forțe superioare prin acțiuni repezi, cu aceleași trupe, pe diferite puncte și prin zvonuri ce vă trimită într'adins prin locuitorii din nenorocire, de multe ori Români.

«Trupele austriace din fața D-v. sunt constituite din batalioane rezlețe din diferite regiamente.

«Dacă s'ar găsi forțe superioare în fața D-v. v'ar fi atacat de mult căci nu stă în sistemul lor de a fi în inacțiune când au forțe superioare.

Hotărât, Comandamentul Armatei I nu vroia în ruptul capului să admită că sunt forțe superioare în fața Corpului de Olt, cu toate că Germanii aveau talentul de a înțeprinde acțiuni repezi cu aceleași trupe pe diferite puncte. Ei bine, Germanii adusesese la sud de Sibiu Armata a 9-a în timpul scurt dintre 9 și 12 Septembrie, după cum rezultă din Relațiunea oficială germană citată în acest memoriu ; ei începuseră aceasta concentrare mai din depărtare și mai din vreme, de la 6 Septembrie, de când se încredința comanda acelor forțe Generalului Falkenhayn.

Generalul Popovici Comandantul trupelor de la Sud de Sibiu putu să aprecieze, din știrile ce le primea, că

în jurul seu se adună forțe numeroase ! Câte ? Cine putea să le aprecizeze valoarea numerică ? Numai bătălia putea să le demaște !

Să se întrebe Franco-Englezii de secretul și rezezi-clunea acestor concentrări de mase germane, nu de același trupe, puține, care se producă iluzii de forțe superioare, după cum credea Șeful de stat major de la Craiova.

Iată cauzele adevărate ale Dezastrului de la Olt, cum au botezat, cei cu răspunderea adevărată, bătălia formidabilă, cum au numit-o inimicul, de la Sud de Sibiu.

Dar dezmințirea cea mai grozavă pe care o dădea realitatea, Comandamentului de la Craiova era aceea, că Germanii fiind gata cu concentrarea în ziua de 12 Septembrie, au și început atunci atacul lor contra trupelor române ; prin urmare, pe când Generalul de la Craiova scria, că „dacă s'ar găsi forțe superioare în fața D v, v'ar fi atacat de mult, căci nu stă în sistemul lor, de a fi în inacțiune când au forțe superioare“. Inimicul și ataca.

Dar, pentru a 3 a oară, Șeful de stat major al Armatei I în aceeași scrisoare revine să bucheriască Generalului Popovici modul de a face al vrăjmașului, căci iată ce mai adaugă îndată :

«Sistemul comandantului inamic din fața D v, pare a fi următorul : Când stați în inacțiune vă hărțuește și fiindcă nu aveți un dispozitiv eșelonat în adâncime, vă face să obosiți trupele, aducându-le din toate părțile pe punctul atacat ; când simte că pregătiți o acțiune el, la rândul lui, vă pregătește curse în care încercați perdiți simțitoare.

Nimic din ce se coprinde în aceste rânduri nu se potrivea ca realitate ; nici un moment din câte a stat Generalul Popovici la sud de Sibiu de la 3 la 16 Sept. n'a gândit, necum să fie înfăptuit, la acțiuni în care inimicul să-i fie întins curse. Inimicul de la Sibiu n'a hărțuit nici când trupele noastre și nici o dată Comandantul Corpului n'a fost nevoit din această cauză să-și adune trupele din toate părțile, să le obosească pentru a face

fața vre-unui atac! Este totul o pură imaginație și încă din acelea pe care le refuză o minte sănătoasă. Comandantul de atunci al Corpului de Olt, este dispus a crede și astăzi, că cele scrise atunci în acesta scrisoare sunt opera vre unei rău voitor a celui ce a semnat!

Dar fiind că trebuia bine apăsată piatra învinovățirii pe pieptul bietului mort moralmente, cu precizie la o dată ulterioară, lată că se repeta și acuzația:

«Prin urmare nu forțe superioare a adversarului, ci «dispozitivul trupelor D-v. și deducțiunile exagerate asupra forțelor inamicului, sunt cauzele situației dificile de azi a celor două divizii de la Olt.»

Dar se poate întreba și cel mai naiv militar: De unde putea să rezulte situație dificilă pentru Corpul de Olt, din cauza exagerării în apreciere a forțelor inamicului?

Din nenorocire pentru trupe și pentru General, situația era în realitate nu deficilă ci foarte gravă, și fiindcă se găsea cu o însărcinare precisă pe un punct atât de important ca acela de la sud de Sibiu, dânsul n'avea ce se face și trebuia să spună lucrurile așa cum erau și rezultau din informații. Nu exagera nici în bine nici în rău, fiindcă așa cer regulele militare.

Cu referire la propunerea de a se reduce frontul trupelor, i se scria:

«Nu cred că ar trebui să retrageți frontul liniei de siguranță, căci aceasta ar avea un efect moral rău, pentru trupele D-v. și încurajator pentru adversar.

Comandantul de la Olt, propunea prin aceasta, retragerea ca o ultima măsură în lipsă de ajutoare, în lipsa de concursul armatei a 2-a. I se răspundea însă cu retragerea frontului liniei de siguranță. O himeră!

De aci încolo autorul scrisoarei intră în plină teorie extravaganta, dar cetitorul să aprecieze el singur:

«Cred, însă că ar trebui ca linia serviciului de siguranță să nu fie continuă, ci o linie de avant-garde așezate pe direcțiile cele mai importante de înaintare ale

«inimicului și acoperite numai cu o linie continuă de avant posturi.

«Acest dispozitiv v'ar permite să economisiți multe
«forțe din care se constituiți o puternică rezervă generală
«așezată pe o linie tare de rezistență, aleasă mai înapoi
«de cât cea actuală, care este în adevăr prea lungă.
«Bine înțeles că data fiind lungimea frotului de suprave-
«gheat și numeroasele direcții posibile de înaintare a ini-
«micului, poate se impune gruparea acestei rezerve în două
«punte pentru a fi mai aproape de acțiunile ce s'ar pro-
«duce pe aripi!

Comandantul de la Olt avusese grija să facă repar-
tiția mai dinainte, așa cum se cerea de nevoile situației
și de scopul pentru care se găseau cele două divizii la
Sud de Sibiu. Pentru rest, numai e necesar nici un co-
mentar! Lecția ce se dicta de la Craiova era la înălți-
mea și a Comandantului Armatei I și a celui de la Olt!

O altă lecție imediat după cea de sus :

«Cred că trupele ce ați trimis în sus, spre Valea
«Sadului și a Lotrului sunt prea numeroase, un batalion
«cu o baterie de munte sau cu o companie de mitraliere
«așezat la nodul comunicațiilor dintre râul Sadului și
«râul Lotru și care ar patrula tot terenul dinspre Vama
«Duș până către aripa D-v stângă ar fi suficient ca să
«vă acopere stânga și spatele și să vă dea timpul să fa-
«ceți fața în acea direcțiune, în cazul unor amenințări se-
«rioase.

Vrea se zică, iată că Comandamentul Armatei I știe la
12 Septembrie (st. v.) că Comandantul de la Olt a trimis
la 11 Septembrie, forțe în munți pentru a se opune celor
ce înaintau în ei, deci unde e surprinderea, și chiar lipsa
de rezistență? După cum spune autorul militar în Calen-
darul „Regina Maria“ 1918, și care el însuși a scris cu
mâna lui acea faimoasă scrisoare din care astăzi iesă
la lumină cele de mai sus lecții!

Se trimiteau două batalioane, și se considerau prea
mult! În realitate trebuia întreit de cât se trimitea, dar
nu era de unde, fiindcă Corpul de Olt nu putea să lupte
pe un front de 80 klm.

Și totuși a luptat, din care cauză a și fost bătut.

A cui era vina de aceasta î frângere? A celui ce trebuia să suporte lovitura din cauza ordinului la care trebuia să se supună, sau a celui ce nu și dădea seamă, în mod absolut de situația de la Sud de Sibiu, situație cu care era pus la curent la timp, și care totuși, dădea ordine de rezistență și de restrângere de front sau de o repar-tizare mai economică a forțelor?

Dar, încă odată trebuie a vedea ce mai credea șeful Cuartierului de la Craiova :

«In rezumat, Domnule General, personal cred că si-tuația D-v, care în adevăr, nu este ușoară, s'ar putea «îmbunătăți printr'un dispozitiv mai economic al forțelor, «prin o evaluare mai exactă a adversarului din față și «prin evitarea unor acțiuni parțiale care n'au alt rezultat «de cât slăbirea forțelor D-v. Trebuie lăsat inimicul să «facă asemenea acțiuni pentru al prinde și sdrobi, așa «cum ați făcut cu ocazia atacului cavaleriei germane des-«călicate.

Este o repetire, a 3 a oară, a aceluiași spuse cu a-dausul imaginar al atacurilor parțiale și cu acela al ca-valeriei germane.

Cavaleria aceasta n'a atacat ea, ci a fost atacată în lupta de la 9 Septembrie, luptă aprobată de Armată, fără ca Șeful de Stat Major să i cunoască scopul, obligat însă a'l cunoaște, fiindcă dânsul redijasă ordinul de aprobare !

Și iarăși :

«Cu dispozitivul ce vă propun orice grup inimic s'ar «strecura între avantposturile D v, ar fi prins între două «avantgarde vecine și rezerva generală.

«In principiu, când situațiunea impune un front prea «întins, din cauza numeroaselor direcții posibile de înain-«țare a inimicului și a unei misiuni defensive, nu se poate «face fața de cât prin o linie lungă de surveghere și în-«târziere și prin manevrarea cu o puternică rezervă ge-«nerală.

Vrea se zică în acest pasaj al scrisoarei, Șeful de Stat Major al Armatei I, recunoștea rațiunea sau ne-

cesitatea frontului prea întins, că el provenea din cauza multelor direcții de înaintare a inamicului și din cauza misiunii defensive a Corpului de Olt. În ce privește modul de atac al inamicului, pe care-l presupunea a fi, prin grupe care să se strecore între avant-posturi, pentru ca apoi să fie prinse între două avangarde vecine și rezerva generală, din nenorocire inamicul n'a vrut să procedeze astfel cum credeau cei de la Craiova, ci s'a concentrat în masă, nu în grupe, și a atacat tot lungul liniei de supraveghere și de rezistență pentru ca să nu se mai poată manevra cu o rezervă ce nici era, și pentru ca să nu se mai obosească trupele de câtră Comandantul lor pentru ale transporta de la un loc la la altul,

Acum, lungimea liniei de rezistență nu mai era o moștenire rea de la predecesorul, nici o rezultată a acțiunilor discutate întreprinse de Generalul Popovici, ci o necesitate isvorâtă din funcțiunea sau rolul Corpului de Olt, de a se menține în defensivă, ca pivot.

Dar Șeful de Stat Major al Armatei I, nu se crezu destul de lămurit în tot ce scriea Comandantului de la Sud de Sibiu, și i mai repeta încă odată că i trimete prin Locot. Col. Popescu adevăratele știri despre situația inamicului de la Sud de Sibiu, din fața Corpului de Olt, căci se înțelege, informațiile de la fața locului erau eronate, erau false.

Scrisoarea aceasta era scrisă la 12 Septembrie, trebuie a fi repetat acest fapt, tocmai în ajunul bătăliei și al cărei început se manifestă chiar în seara acelei zile de 12, după cum se va vedea mai jos.

Rămâne a mai arăta cum la Craiova se aprecia raportul Corpului de Olt, trimis tot cu Locot. Colonel Popescu Toma, referitor la cererea de dare în judecată a Generalului Castriș și Colonelului Moșoiu pentru recunoașterea ofensivă tare, ce aceștia au sevârșito în ziua de 9 Sept.

«În ceia ce privește afacerea Colonelului Moșoiu, din-
«tro scurtă vedere, a actelor ce miați trimes, nu găsec
«atât de vlnovat nici pe el nici pe Generalul Castriș. Voi

«prezenta cazul D-lui General Comandant care va decide.
«Până atunci, nu cred că ar trebui luate măsuri contra
«lor, căci dintre toți șefii, ce'i aveți până acuma, acolo,
«sunt singurii cu care mai puteți face ceva.

Din punctul de vedere militar, adică, al moralului și al disciplinei, pasajul acesta al scrisoarei Șefului de Stat Major al Armatei I, către Comandantul Corpului de Olt, nu se poate califica.

De sigur că organul de transmitere al ordinelor Comandantului Armatei I, să substituise complet însuși Comandantului.

În adevăr, Generalul de divizie Popovici I. nu trimitea raportul seu Șefului de Stat Major, pentru ca acesta să și permită emfazica expresie „dintr'o scurtă vedere a actelor ce mi-ați trimis“ și nici 'i cerea aprecierea sau hotărârea asupra cazului, pentru ca să-și permită opinia că el „nu găsește atât de vinovat“ nici pe unul nici pe altul și că nu crede că ar fi nevoie de luat nici chiar orice alte măsuri contra lor. Numai Comandantul Armatei, putea cel mult, să exprime asemenea idei, fiindcă cerea de darea în judecata, nici el însuși nu putea să o eludeze sau se o claseze fără o cercetare prealabilă, date fiind circumstanțele extrem de grave pentru care să cerea o asemenea soluțune pentru faptele sevârșite de cei doi ofițeri, obiect al raportului.

Dar în definitiv care era argumentul Șefului de Stat Major al Armatei I, pentru a convinge pe Generalul Comandant de la Sud de Sibiu, să nu ia nici o măsură contra ofițerilor asupra cărora îndreptase plângerea de darea în judecată? Era: Că, **dintre toți cei de acolo, a-
dică din Corpul de Olt, dânsii erau singurii cu
care se mai putea face ceva.**

Prin urmare, cu cine era să ducă luptele celor două divizii și o brigada de călărași, sau a cinci brigade sau a peste 12 regimente de toate armele, dacă dintre toți comandanții acestor unități, numai pe doi să mai putea compta pentru a face ceva?

De unde a rezultat o asemenea încadrare nenorocită

cu șefi lipsiți de capacitatea de conducere? Și de ce atunci se mai încerca să se facă ceva, dacă nu era cu cine?

Dar singură această certificare a Șefului de Stat Major a Armatei I, asupra valorii, sau destoiniciei comandanților din Corpul de Olt, este de ajuns, covârșitor de ajuns, pentru a explica, în afară de orice alte împrejurări, cauzele pentru care trupele Corpului de Olt au suferit înfrângere. Era oare cu puțință Generalului Comandant al Corpului se conducă aceste trupe la izbânda, când lipsea condiția primordială a succesului, adică capacitatea subalternilor lui?

Infrângerea Corpului de Olt era deci sacționată de la început, chiar înainte de intrarea în războiu, de la numirea unor atâri șefi în fruntea unităților, așa că ori ce măsuri s'ar mai fi luat ulterior tot erau zadarnice, și ori ce capacitate militară s'ar fi încumetat pentru conducerea acestui corp, tot s'ar fi prăbușit!

Generalul Popovici când a luat comanda la Sud de Sibiu, la 3 Septembrie, a găsit deja ordine superioare, pentru scoaterea din a comandă, a unui comandant de brigadă și a doi comandanți de regiment, iar un comandant de divizie și prezenta el singur raportul pentru incapacitatea de a mai comanda. Altele urmau fatal să se producă.

Dar Corpul de Olt se găsea, în preziua mării bălții ce'i pregătea inamicul, în inferioritate față de acesta și din următoarele cauze:

1). Situația strategică foarte critică, ca **pivot** al unor armate ce'și opriră marșul lor ofensiv în interiorul Transilvaniei, rămânând astfel izolat de forțele Armatei I-a cum și de orice alte forțe amice, deci suspendat în spațiu, uitat, și redus la propriile lui mijloace de acțiune.

2). Situația tactică și mai critică; cu un front de luptă de peste 40 klm. alipit cu spatele la munți și neavând decât o singură linie de comunicație, un lung defileu, greu de străbătut și neapărat de nimeni, frontul expus a fi învăluit cu ușurință de toate părțile și fără poziții tari de rezistență în interior, fiind bătute de artileria de mare calibru a inamicului.

3). Trupele de infanterie de calitate și compoziție foarte variată : grăniceri, vânători, infanterie activă, de rezervă, milițieni ; cu efectivele aproape pe jumătate cea mai mare parte din unități, din cauza perderilor suferite prin ofensiva luată dela începutul invaziei.

Fără cadrele ofițerești necesare, bine pregătite și fără legătură de comandă din timp de pace.

4). Fără armament de infanterie uniform, fără mitraliere suficiente, câte 4 sau 6 de regiment, unele trupe nici nu aveau (batalioanele de miliții), fără puști automate, fără granate și măști, fără telefoane suficiente, fără baloane captive, cu unul sau două avioane în defect, fără telegrafie fără fir, fără automobile pentru curieri, fără automobile camioane pentru transportul repede al munițiilor și aprovizionărilor, fără mijloace de transport în munți pentru muniții și hrana trupelor, etc.

5). Fără artilerie grea, cea trimisă în ultimul moment, inferioara artileriei inimice de același fel, neputând fi utilizată din cauze tehnice și din lipsă de personal instruit. Fără artilerie de munte suficientă, iar cea existentă, de două sisteme, unul vechiu și altul nou, cu muniție insuficientă. Cu artilerie de câmp prea puțină, ambele divizii având numai câte un regiment, în loc de două.

Față cu cele puține indicate mai sus, este încă de meditat și de admirat cum corpul de Olt a putut să țină plept atâtea zile unor forțe îndoite inimice, organizate, instruite, armate, războite de ani, încadrate și conduse ca cele germane ; este și mai mult de meditat faptul, cum de s'a putut lăsa Corpul de Olt la sud de Sibiu, în situația cunoscută, și fără nici un ajutor la timp, deci fără a i se putea judeca capacitatea de rezistență.

Dar bătălia trebuia să se înfăptuiască, așa se hotărâse de Marele Destin !

12 Septembrie. În această zi știrile primite la Comandantul Corpului despre îngrămădirea de forțe inimice, arătau că se pregătește o acțiune violentă în contra pozițiilor ocupate de români, iar în munții Lotrului se sem-

nalau diferite patrute puternice inimice în mai multe direcții; tot în această zi pe la orele 6 de seară începu un bombardament violent contra înălțimei Gregor-Berg unde se afla un batalion din Reg. 44. Această înălțime este la Sud-Est imediat în marginea Sibiului, și de pe dânsa se descopere atât spre Nord cât și spre Sud toate pozițiile. Interesul inamicului era, de a ocupa pentru a obține o bună poziție de artilerie. Bombardamentul dură până la 11 de noapte când batalionul român fu nevoit să se retragă după o luptă corp la corp cu infanteria inamică.

Tot în cursul zilei Comandantul Corpului trimise pe Căpitanul Procopiescu din serviciul său de Stat Major, spre a verifica știrile primite cu referire la incursia inamicului în munții din dreapta Oltului, spre Râul Vadului și mai la sud.

Pe seara se primi vestita telegramă dela Prefectul de Vâlcea prin care se anunța, că inamicul coboară pe valea Lotrului spre Voineasa și asupra căreia s'a dat cuvenita lămurire.

I-A ZI DE BĂTĂLIE

(13 Septembrie 1916)

În dimineața acestei zile să dădu ordin Diviziei a 23 ca să reziste cu tenacitate în pozițiile ei, Divizia fu atacată cu violență pe tot frontul dela Orlatu la Keresteny.

Pe la orele 9 dimineața știrile trimise din defileu, spuneau, că la Rîul Vadului unde se afla o companie din Reg. 49, a fost atacată de 2 regimente cu art. de munte și care au distrus și calea ferată la punctul Lunci. Știrea fu socotită exagerată în ce privește valoarea numerică a forțelor și Comandantul Corpului trimise un detașament compus din un batalion din Reg. 49 și o baterie de munte, ca să respingă acele forțe. În adevăr, puțin mai târziu, după luarea acestei dispoziții, Căpitanul Procopiescu trimis din ajun în recunoaștere spre Robul, telegrafia că inamicul în forță de aproximativ 2 companii și mitraliere, a ocupat dealul Vladul.

Relațiunea Germană asupra operațiilor Corpului Bavarez spune că în munții Lotrului a fost trimis un regiment, că acest regiment a ajuns în ziua de 13 Septembrie cu grosul la Vârful mare, de unde a trimis un batalion spre Căineni, pentru a tăia linia ferate și a închide pasul, un alt batalion a fost trimis la frontiera română din defeleu, adică la Răul Vadului, iar o companie din acest batalion a fost dirijată către intrarea de Nord a defeleului, adică spre Boița.

Deci aprecierea Comandantului Corpului de Olt asupra valorii trupelor ce atacase în ziua 13 în defeleu, se potrivea aproape matematic ca ceia ce era în realitate.

Al doilea regiment din Corpul Alpin, nici a operat în munții Lotrului, relația germană o spune aceasta, acest regiment fiind însărcinat a susține și contribui la atacul decisiv îndreptat de Armata a 9 contra stângerii Corpului de Olt.

Tot la această oră, se primea la Corpul de Olt un ordin telegrafic cifrat cu No. 222 prin care se reamintea:

1). Că linia de rezistență a Corpului coprinde toate direcțiile probabile de invazie a le inamicului.

2). Că Corpul să păstreze o atitudine pur defensivă.

3). Că trebuie a grupa forțele ca astfel să se dispună de una sau două rezerve puternice, pentru a fi aruncate pe punctele de atac a le inamicului.

4). Organizarea de poziții pe mai multe linii întărite.

5). Se anunța apropierea detașamentului de legătură al Armatei a 2 a pe Valea Oltului.

Vra se zică nici în ziua de 13 Septembrie nu se lămurise Comandamentul Armatei I de situația dela Sud de Sibiu, cu toate că se și telegrafiasse despre lupta de la Gregor-Berg din sara de 12 Septembrie.

Mai târziu se primi o altă telegramă de la Armata I, în care se anunța sosirea la Brezoi a 5 batalioane în ziua de 14 Septembrie, spre a ataca în direcția Robul, cum și trimiterea de alte forțe peste 2 sau 3 zile. Se ordona Corpului de Olt să-și recâștige cu ori-ce preț linia Oltului, atacând trupele ce-l amenințau spatele, și care vor fi atacate și de ajutoarele ce se vor trimete.

La această telegramă Comandantul Corpului de Olt răspunde că Corpul este atacat cu violență pe tot frontul de la Orlatu la Sacadate, că n'are artilerie grea, fiindcă acela ce i se trimisese în ajun (8 tunuri de calibru 120 mm., 4 lungi și 4 scurte) nu funcționează din cauza închizătoarelor și că sunt servite de ofițeri de rezervă ce nu cunosc regulile tragerei. Că legătura cu Armata 2 a nu s'a putut face de oare-ce pe valea Oltului a intervenit 3 regimente de cavalerie germană.

La Armata I era o mare enervare în ce privește linia Oltului, dovada o face telegrama de mai sus. Se credea că inimicul a întors poziția Corpului de Olt prin munții Lotrului, și că a ocupat defileul, că Corpul stă neocupat cu forțele sale la Nord, pe când spatele și linia lui de comunicație i sunt întoarse și tăete de țară.

La ora 10 dimineața o altă telegramă a căpit. Procopiescu înștiința că la ora 6 dimineață aproximativ un batalion inamic e pe drumul Ghercul Robul cu patruțe spre Murgășul. Alte știri raportau ca fracțiuni inimice se îndreptau prin munți către Căineni.

Fața cu acțiunea angajată pe frontul întreg Comandantul Corpului lua următoarele măsuri:

a). Să trimită un det șament mai puternic în defileu, pe Colonelul Sava Dumitru cu Reg. 48 (rezerva Corpului de Olt) cu artilerie și care împreună cu detașamentul deja trimis (în total 3 batalioane cu o baterie și o companie mitraliere) se curețe defileul de inamic și se atace la Robul.

b). Să cheme telegrafic batalionul trimis la Brezoii pentru a veni la apărarea defileului.

c). Să cheme detașamentul Lăzărescu dela Fuudul Râu'ui, pentru a întări stânga Diviziei 23 în valea Sadului.

Lupta la Sud de Siblu a durat până seară, dar fără rezultat apreciabil pentru inamic. Situația a fost raportată telegrafic Armatei I arătându-se că nu se mai dispune de nici un fel de rezervă.

În urma acestui raport se primea pe la ora 7.30 seara o altă telegramă a Armatei I prin care se ordona că profitând de un moment de liniște pe front sau în

cursul nopții, să se restrângă frontul sprijinindu-l pe localitățile de dinapoiea lui, să se acopere legătura cu armata a 2-a pe valea Oltului spre Făgăraș, să se întâlnească batalionul care luptă la Panta a Maiorului Lăzărescu pentru a ataca și amenința retragerea inamicului dela Robul care urma să fie atacat și de trupe trimise în ajutor.

Este destul de a indica aceste prescrieri pentru a înțelege modul cum se comandau trupele Corpului dela Sud de Sibiu, prin ordine venite dela Craiova, ordine care se dădeau fără a se cunoaște situația de la fața locului.

Era o metodă nouă de conducere pe care Comandantul de la Sud de Sibiu nu o pricepea nici ca formă, nici ca fond, de aceea și răspunse ca să se intervină la Armata 2-a pentru a trimete ea trupe spre Corpul de Olt.

La raportul de seară, se luară dispoziții pentru ziua de 14, ca trupele în caz de nevoie să se retragă pe poziția a 2-a.

Din desvortarea luptelor din cursul zilei rezulta pentru Comandantul Corpului convingerea, că proiectul inamicului ar fi, să învalue aripa stânga a Diviziei 23 prin valea Sadului, și să ajungă cu fracțiunile lui pe înălțimele din dreapta Oltului la sud de Boița, deci a stăpâni astfel linia de comunicație cu țara prin partea ei cea mai importantă și care în adevăr ar fi constituit o **tăcere a liniei de retragere!**

În cursul nopții se mai primea de la Craiova o telegramă prin care se făcea cunoscut că se trimite partea sedentară a Regimentului 2 Vâlcea **pentru întărire.**

A 2-a ZI DE BĂTĂLIE

(14 Septembrie 1916)

Un ordin de zi dat pe Corp, invita trupele a se lupta cu energie pentru a pune ziua de 14 Septembrie la înălțimea zilei de 14 August și cere tuturor sacrificiul sângelui.

Nu se poate intra în amănuntele de luptă a le aces-

tel zile memorabile, Istoricul războiului le va da la lumină și va arăta atât faptele de arme cât și ordinele date de Comandantul Corpului, care necontenit a stat la Postul de comandă, fără hrană și fără nici un moment de odihnă, împovărat de toată grija ce o purta măreția clipelor prin care trecea, pironit cu cugetul la mijloacele ce ar trebui pentru a face față la toate incidentele și fazele acțiunii care acum se întinse pe un spațiu de peste 80 Klm. cu munte cu tot.— Nu există în tot șirul luptelor din războiul nostru actual, un episod mai grozav pentru un comandant de corp de armată ca cel prin care a trecut fostul Comandant al Corpului de Olt. Scrisoarele ce a adresat în ziua aceasta Comandanților Armatei I și a II a și a le căror copii se găsesc la dosarul Statului Major al Corpului I, sunt dovezile cele mai elocvente despre starea de suflet în care se găsea șeful ce comanda la sud de Sibiu.

Trupele Diviziei 23 (stânga corpului de Olt) după cum prevăzuse Generalul Popovici, au fost atacate cu cea mai mare violență pe tot frontul lor, dăsele au rezistat în poziții până la ora 1 p. m. când au început retragera spre Poziția 2-a cu dreapta lor (Reg. 44 Inf.), care ocupa Schelimbergul și unde nu se putură menține din cauza bombardamentului violent al artileriei inimice de pe Gregor Berg și a înaintărei unor coloane puternice de austro-ungari din spre Sibiu.

Comandantul Corpului dăduse atunci ordin Diviziei 13 ca să reacționeze cu un regiment pentru a astupa golul produs astfel între divizii, fapt ce nu avu loc din cauză că Reg. 72 însărcinat cu operațiunea n'a fost în măsură de a o executa; inamicul însă nu a înaintat de cât cu mare încetineală, așa că n'a profitat de golul rămas, probabil că încă nu'l cunoștea.

Pe la ora 2 și 30 p. m. Comand. Corpului primi o telegramă, adusă de un aeroplan, de la Comandantul Armatei a 2-a în care 'l înștiință că «In baza ordinului M. «C. G. Armata a 2-a, pentru a degaja Corpul de Olt, «va înainta și ataca chiar astăzi spre a ajunge pe linia «Hortobagy—Falva—Hagen (Cornățel)».

Vra se zică, strigătul de alarmă dat de Comandant. Corpului de Olt, prin scrisoarea de la 11 Septembrie adresată Șefului de Stat Major al Armatei I a și prin care cerea să se intervină la Armata a 2-a pentru ajutor, dar la care Șeful de Stat Major răspundea la 12 Septembrie că, «In ce privește Armata a 2-a, cred a ști că «până în prezent ea are ordinul de a se întări pe pozițiile cucerite. Din pozițiile D-voastre 'i puteți prea bine «acoperi aripa ei stângă». Acel strigăt abea la 14 Septembrie 'și aflase răsunetul și numai în urma cererei repetate din ziua de 13, tot a Comandantului Corpului de Olt!

Față cu noua situație ce rezulta din acest mesaj Comand. Corpului și dădu ordinele sale Diviziei a 23 de a pivota pe dreapta retrăgându-și stânga astfel ca să se găsească cu frontul paralel cu Cibinul, iar Diviziei a 13 de a sta pe loc, de a acoperi spatele Diviziei 23 și ai susține retragerea, ambele aceste dispoziții în funcțiune însă de ajutorul promis și afirmat al Armatei a 2-a.

O mare îngrijorare avea însă Comand. Corpului de Olt, aceia, că în telegrama Armatei a 2 a nu se arăta de unde pornește ofensiva ei, din ce anume localitate, și ce forțe sunt destinate operațiunii, aceste date fiindu necesare pentru ași putea și dânsul calcula în timp și spațiu puterea de rezistență și mijloacele. Deja direcția de înaintare nu era precizată de cât prin punctul asupra căruia se îndreaptă ofensiva începută.

Acțiunea inamicului fiind din ce în ce mai stăruitoare spre valea Sadului și în munții care coboară spre Boița către intrarea în pasul Oltului, Comandantul Corpului pe lângă ordinul ce dăduse anterior detașamentului Lăzărescu de a participa la bătălie, mai lua dispoziția ca Reg. 1 Grănicerl să între în acțiune, se atace fracțiunile inimice care năzuiau să se introducă în spatele aripei stângi a Diviziei 23.

Pe la orele 5 și 30 p. m. se mai primea de la Armată a 2-a prin Maiorul Maxim și Căpitanul Roșiu

care se coborâse pe valea Oltului escortați de un Exca-dron, un ordin al Marelui Cuartier General către Armata a 2-a și prin care i se spunea, că Armata 1-a 'i raportat, că două regimente de infanterie cu artilerie venite din Vosgi, au tăiat calea ferată la Riul Vadulul, că ocupă muntele Robul și că Armata 1-a ocupă defileul Călimănești cu 5 batalioane, că în fine să se comunice toate acestea Corpului I Armată la Talmaci și să i se dea ordin de a ataca și el spre Sud.

Acest ordin al Marelui Cuartier General avea data de 13 Septembrie ora 4 și 30 p. m. dar se comunica Corpului de Olt la 14 Septembrie ora 5 și 30 p. m. adică cu o întârziere de 24 ore.

În realitate ordinul era de prisos, pentru că Comandantul Corpului I sau de Olt, cunoștea situația încă dela 11 Septembrie, luase măsurile atunci chiar, apoi și în ziua de 13 când întărea forțele **din defileu** prin detașamentul Colonelului Sava Dimitriu, în fine mai cunoștea încă din aceeași zi de 13, că Armata I trimetea trupe pentru atacul inimicului semnalat în munții Lotrului, trupe în valoare de 5 batalioane, dar care întârzieau de a face un pas mai mult și prin defileu, pentru a scoate și alunga micile fracțiuni inimice ce se postase la Căineni de Vâlcea și la Lunci spre a strica linia de cale ferată.

A trebuit ca Lt. Col. Popescu Toma, Curierul Corpului I ce se înapoia în ziua de 13 Septembrie de la Craiova, să ia bateriile (două) de obuziere ușoare de la Brezoi să le aducă la Căineni de Argeș și prin câteva lovituri de tun să alunge fracțiunea din Căineni de Vâlcea. Ofițerul a făcut aceasta din propria lui inițiativă pentru care merita toată lauda și răsplata, dar aceasta n'a fost.

Lupta a continuat cu înverșunare până seara, pierzându-se unele puncte de pe frontul Diviziei a 13, iar Divizia 23 ocupând pozițiile ordonate de Comandantul Corpului.

De remarcat este faptul, că Generalul Comandant al Corpului trebuia să intervină neconținut cu ordine pentru măsurile care reveneau de drept subaltenilor, să ia dispo-

ziții acolo unde acțiunea de comandă directă făcea defect, să-și întrebuițeze puținul lui personal din Serviciul de Stat Major până și în cele mai mici amănunte care eșiau absolut din cadrul preocupărilor sale. Astfel, prin diferite misiuni și întrebuițări momentane sau de o durată mai lungă, tot personalul său până și Șeful de Stat Major era utilizat pentru necesitățile frontului, așa că la postul de comandă și pentru darea ordinilor numai rămăsese de cât Generalul și un ofițer de rezervă, locotenentul Dimopol, care îndeplenea funcția de Șef al biuroului de operație, cu toate însărcinările ce rezulta.

Până la ora 8 și 30 de seară, informațiunile și rapoartele Comandanților de Divizii, arătau că situația e gravă; Divizia 23 fu nevoită să ocupe frontul nou ce i se ordonase prin Șeful de Stat Major Colonel Olteanu, Divizia a 13 părăsise poziția ce o lega de Divizia 23, fiind-că regimentul 72 care-i aparținea n'a putut să se mențină unde i se ordonase și se retrase.

Divizia a 23 raporta încă sosirea pe frontul inamic a unei noi divizii germane, ale cărei regimente purta No. de 252 până la 254, cum și 2 regimente de artilerie de câmp.

Divizia 13 raporta de asemenea, că de la Sarata din Valea Oltului fu bombardată cu tunuri de calibru mare poziția sa de la Avrig, că și poziția de la Sacadate a fost bombardată din direcția Glinboca.

Că trupe de infanterie și cavalerie ocupă ambele maluri a le Oltului între satele Porumbacu de sus și Porumbacu de jos.

Comandanții de Divizii veniră în timpul serei la Cuartierul Corpului, după regulă, pentru expunerea situațiilor și pentru dispozițiile ce urmau a se lua pentru ziua următoare.

Situația era de așa natură încât totul depindea de ajutorul semnalat de Armata a 2-a prin ofensiva luată în această zi.

Trebuia a rezista cu ori-ce preț în pozițiile ocupate, în așteptarea ajutorului indicat, dar cum aceasta hotărâre

putea să suporte modificări, Generalul Comandant al Corpului dădu instrucțiile sale pentru ca Diviziile să și grupeze din vreme trenurile și coloanele lor în anumite puncte; astfel Divizia 13 și Brigada de Călărași la Gara Porcești, Divizia 23 la sud de Fabrica de Cherestea iar Corpul la Sud de Talmacu.

In timpul nopții nici o acțiune.

A 3-a ZI DE BĂTĂLIE

(15 Septembrie)

Ziua cea mare a încercărilor de tot soiul și în care inimicul și organiza cercul lui de înconjurare dublă, pe când trupele române peste măsură de obosite și reduse prin pierderile suferite, acum trebuiau să lupte pentru existența lor, având moralul scăzut, nu fiind-că erau în număr mic, dar fiind-că **n'aveau mitraliere** cu care se oprească atacurile inimicului și **tunuri de calibru mare** care se'l țină mai departe de pozițiile lor.

Comandantul Corpului dădu noi ordine Regimentului de Grăniceri cum și Detașamentului Lăzărescu să atace pe inimicul din munte și valea Sadului și care cu cea mare probabilitate putea să dea ultima lovitură adică de a pune stăpânire pe intrarea în defileu de la Boița.

Inimicul n'a manifestat pe front o activitate prea vie de infanterie, în schimb însă de pe la orele 9 dimineață ncepu un bombardament violent de artilerie contra noilor poziții, mai ales asupra celor a Diviziei 23.

Generalul Comandant al Corpului, compta cu minutele pentru a primi știri dela Divizia a 13, și de la cavaleria sa de pe Valea Oltului, relativ la o acțiune ce trebuia să se producă spre Porumbacu sau Cornățel din cauza sosirii trupelor dela Armata a 2 a, dar până la ora 11 dimineața nu primi nici o informație astfel, dânsul și făcu **proectul de o retragere direct spre defileul Turnu Roș și prin munții din laturile văii Oltului.**

Pentru începutul acestei operațiuni, și pentru a nu da prilej la dezorientări și la descurajări, Comandantul Corpului **dădu ordinele sale Șefului de Stat Major pentru ca acesta să formuleze instrucțiunile cuvenite Pretorului Corpului de Armată în vederea întocmirii coloanei de trenuri și convoiuri, a ordinei în care să se scurgă, a pazei coloanei și a convoiului de prizonieri.**

A dat înscris ordinul de operație pentru divizii în care li se indica, ultimele poziții de ocupat, rezistența de sus, cum și fixarea locurilor de adunare a tuturor trenurilor după cum se dăduse instrucțiunile din ajun.

Acest ordin era începutul, **pregătirea retragerii**, se dădu încă un ordin special Brigadei de Călărași, care era, pusă la dispoziția Diviziei a 13, pentru misiunea ce avea de îndeplinit pe Valea Oltului în ce privește informațiile și contactul cu inamicul.

Pe la orele două după amiază L.t. Colonel Cantacuzino Comandantul Reg. 1 Grăniceri raporta că a respins pe inamicul de pe înălțimile de la Vestul satului Boița.

Astfel, prin măsura Comandantului Corpului, de a întrebuița personal parte din forțele Regimentului de Grăniceri ce aparținea Diviziei 23, se obținea două rezultate :

1). Se asigura libertatea de mișcare înspre intrarea în defileu cu toate năzuințele inamicului de a se face stăpân pe înălțimile ce dominau intrarea de la Boița.

2). Se îngreua posibilitatea pentru inamic de a se introduce în spatele Corpului, ajutând, cu acțiunea Grănicerilor, pe aceia a detașamentului Maior Lăzărescu rechemat de la Fundul Riului spre a lua parte la bătălie.

Din acel moment proiectul de retragere în direcția de sud, căpăta o posibilitate de realizare cu atât mai evidentă cu cât în aceeași măsură se perdea speranța ce era în sosirea ofensivei Armatei a 2-a sau și în a vreunui ajutor de la Armata I-a.

Câte momente grele produse Comandantului Corpului, ofensiva aşteptată de la Armata a 2-a, nu se pot descri; câtă încurajare inspirase trupelor această sosire de ajutoare, dintr'o parte sau din alta, iarăş nu se poate traduce în cuvinte. O retragere în timpul de la 14 la 15 Septembrie, cu toate dificultăţile luptei generale pe întregul front, încă era cu putinţă a se face în condiţiile cele mai avantajoase, căci spaţiul şi natura terenului permiteau o luptă de târăgănare pentru a masca sustragerca a părţi importante din unităţi, **dar aşteptarea actului de ofensivă formal indicat de Armata 2-a**, ceru tuturor şi impunea maximul de sfortare pentru a nu ceda din teren, sfortare care şi ea trebuia să consume până în sfârşit aproape întreaga energie a luptătorilor.

Relaţiunea Germană, citată, spune că la 28 Septembrie (15 st. v.) «prin numeroase atacuri şi sângeroase «lupte corp la corp, îndărătnica rezistenţă pusă de inamic «pe tot frontul Armatei a 9-a fu înfrântă, astfel că armata a putut înainta până la Nord de Talmaciu, aruncând forţele inimice spre intrarea de Nord a Pasului.

În adevăr se perduse în ziua de 14 Sept. prima poziţie de rezistenţă, cea mai tare, cea mai avantajoasă, acum în ziua de 15 se lupta pe a 2-a poziţie mult inferioară, dar şi în ce condiţii?

Cu flancurile ameninţate pentru a fi întoarse, cu frontul rupt în două, cu nici o rezervă şi în plus cu linia de retragere ameninţată.

Un adevărat golf de mare fără fund, în care, din moment în altul urma, trebuia fatal să se cufunde Corpul de Olt!

Străşnicia în lupte nu se poate măsura de cât de acei ce le conduc personal şi deci le simt schimbările chiar acolo la faţa locului; de acei cărora le stă înaintea ochilor cumpăna probabilităţii unei victorii sau a unei înfrângerii, supuşi fiind a trece prin toată gama alternativelor ce le produc aceste două stări de a fi a le unei bătălii, şi totuşi sunt ţinuţi de poziţiunea lor de comandanţi a nu da nici un semn de îndolală sau de slăbiciune, de a se sustrage pe ei însuşi de la ori-ce emotivitate.

Comandantul de la Olt se afla în această situație în ziua de 15 Septembrie, avea conștiința înfrângerii ce o vedea cu ochii; dar avea și ordine precise de a păstra poziția, de a se lupta în defensivă, mai avea încă și speranța, că o armată-l trimitea chiar din 14 Septembrie ajutoare, cu **certitudine absolută**, în fine, mai era înștiințat de altă armată încă de la 13, că se trimit forțe în regiunea Lotrului, deci în regiunea apropiată a câmpului de bătălie.

Aceste circumstanțe cu totul contrare unele față de altele, împingeau pe Comandant să lupte și în ziua de 15, căci era și **singurul mijloc** pentru a mai putea stăpâni într-o măsură oare-care ambele tabere, atât pe a lui cât și pe a inamicului în scopul de a și putea croi o eșere din această situație în care-l băgase și-l ținea ordinele mai marilor sel.

Din nenorocire pentru toți, ofensiva Armatei a 2-a, anunțată în ziua de 14 nu se făcea simțită în ziua de 15 nici spre seara târziu și sub nici o formă, astfel că Comandantul Corpului numai rămăsese de cât cu speranța într'un ajutor, cât de redus, de la trupele trimise de Armata I în defilul Calimănești. În adevăr, Comandantul Corpului mai credea, că o parte din cele 5 batalioane, 2 sau 3, vor fi luat deja drumul defileului, de la Căineni în sus, că vor fi atacat și respins fracțiunile inimice postate în el, așa că era posibil chiar în noaptea de la 14 la 15 Septembrie sau în ziua de 15, să ajungă acele batalioane la Boțfa, dar nimic nici și din această parte.

Corpul de la Olt se găsea în situația Corpului II francez la Spickeren în 1870, căruia din toate părțile i se anunța ajutoare, dar nici dintr'o parte nu apăreau.

Ce făcea Comandantul Diviziei 20 care venise cu batalioanele sale la Lotru? De ce nu se ocupa pentru degajarea defileului și pentru înalțarea în el spre Corpul de Olt? Cine-l împedeca să iea ofensiva prin defileu și pentru ce îngrămădea toate trupele sale spre Robul și Murgășul unde nu erau de cât 2 batalioane inimice. De ce uitarea de nevoile trupelor ce luptau la Sud de Sibiu?

Două sau trei batalioane apărând la Boița în ziua de 15 Septembrie, chiar după amiază, încă puteau să aducă mare prefacere în câmpul de luptă, căci, în asemenea împrejurări, apariția unei trupe de ajutor, cât de neînsemnat numericeste, salvează o întreagă situație. La inimic soseau trupe și în seara de 15.

De ce comandantul Diviziei 20, de la Sud, de la Căineni, nu și dădu seamă că vitejia și capacitatea în conducere consta atunci, în acele grele momente, de a ajuta direct pe câmpul tactic pe camaradul de la Nord, care lupta de trei zile fără nici un ajutor? N'avea ordin de la Armata I a în această privință? Dar mai trebuiau ordine în atari împrejurări? Dar dacă se uitară a se da ordine, atunci cel mai mare în grad venit în defileu, la Lotru sau Căineni, n'avea oare facultatea regulamentului pentru că se judece situația și deci libertatea să facă **act de inițiativă**? Ce ocazie mai strălucită mai favorabilă, pentru un Comandant în subordine, cum era Ctul Diviziei 20, de a și lua răspunderea unei acțiuni, deci să intre în defileu, să împingă înainte mereu, până să fi ajuns la Boița! Uade era spiritul de inițiativă, atât de mult trâmbițat în timp de pace? Ce se făcuse cu solidaritatea pe câmpul de luptă și cu camaraderia de jertfă?

Dar dacă nu erau încă cele cinci batalioane ajunse nici în ziua de 15 în defileul Oltului, atunci pentru ce se anunțase Corpului încă de la 13, că în ziua de 14 vor sosi la Brezoi?

Se făcea oare manevre contra inimic închipuit sau marcat cu stegulețe, pentru ca să se comită erori de calcul în transporturi și marșuri de războiu? Inimicul era real, puternic la sud de Sibiu, prea puternic și bătea trupele Corpului de Olt, pe când în interiorul Țării se proceda ca la manevrele din timp de pace, pentru a face ca una din partide, al cărui șef vrem să l scoatem afară din rânduri, să-i dăm o situație imaginară, să-i punem bețe în roate, pentru a l încurca și apoi basta!

Dar încă rămâne de știut, pentru ce trupele care se

trimeteau în defiliul Oltului, nu se puneau la dispoziția imediată a Comandantului de la sud de Sibiu, singur în măsură a cunoaște mai bine situația și singurul care simțea mai real unde avea mai mare nevoie de ajutor? Pentru ce neîncrederea aceasta atât de izbitoare în autoritatea Comandantului de la Olt? Pentru ce tocmai în cele mai grele momente, apăreau resentimente sau interese personale în dauna intereselor Patriei?

Când la 1-iu Septembrie să schimbă compunerea Corpului I Armată și se da Generalului Popovici conducerea a 3 divizii, a celei de la Petroșani și a celor de la Sud de Sibiu, cu toate că era o imposibilitate materială de a conduce de la Talmaciu, Divizia a XI de la Petroșani și Merișor, nu era atunci nici un inconvenient punerea acestor forțe sub aceeași comandă, acum însă, când se trimeteau trupe de ajutor în defileul Oltului, adică în același sector de operațiuni, aceste trupe nu se mai puteau pune în sub ordinile Comandantului Corpului, ci erau dirijate de la Craiova sau făcute independente de Corpul de Olt, pe când în realitate trebuia, situația cerea ca se existe o unitate de comandă, fiind că scopul operațiunilor era același.

Dar pentru ca să nu să spună că cele ce se scriu acum aci, sunt **post factum**, pentru o apărare în extremis, iată ce se ordona Diviziei 23 în **ziua de 14 la ora 3 p. m.** de Generalul Comandant al Corpului :

«Fața cu situația tactică a Diviziei D-v, rezultată din «retragerea de pe pozițiile inițiale, interesul operațiunilor «reclamă a vă retrage frontul pe linia Goetzberg-Vestem, «cunoscând în mod anticipat, că dacă **noi forțe nu ne «vin din sud** și dacă defileul Oltului nu ne este des- «chis, atunci Divizia va gravita în retragere la est de «râul Cibiș, cunoscând, că aceasta poziție are în a 2 a «linie Divizia 13-a și că **Armata a 2-a poate inter- «veni în cursul acțiunii.**

În după amiaza zilei de 15, trupele Diviziei 23,

prea puternic atacate de inamic fură nevoite să părăsească poziția a 2 a astfel că Comandantul Corpului, pe de o parte și trimise pe șeful de stat major al seu la Comandantul Diviziei spre a-i indica noua linie de rezistență asupra căruia urma să se retragă, iar pe de altă parte da ordine unui regiment din Divizia 13, de a înainta spre flancul drept al Diviziei 23 amenințat de o întoarcere.

În timpul acesta avioane inimice asvârliau bombe asupra convoiurilor ce se strecurau între Talmaciu și Boița, asupra gărilor de la Porcești și Sebeș și chiar asupra satului Talmaciu.

Avioane pentru a contrabate pe cele vrăjmașe la Corpul de Olt nu erau, unul numai de recunoaștere, ce mai rămăsese, fu pornit în țară fără știrea Comandantului de Corp.

Timpul mergea spre seară, totul în jurul Cuartierului anunța că linia de luptă înglobează în ea și localitatea Talmaciu, acum situația depindea de atitudinea personală a Comandantului Corpului, căci momentele erau așa de emoționante, încât ofițerii din Cuartierul seu, solicitau Generalului hotărârea de a părăsi localitatea. Șrapnelele inimice de mare calibru și vărsau ploaia de gloanțe până și asupra curțel în care se țineau trăsurile cu atelagele cancelariei Corpului de Armată, cai erau răniți.

O panică se produse în trenurile de luptă a le trupelor ce se retrăgeau prin Talmaciu, astfel că a trebuit intervenția Generalului și a Șefului de Stat Major pentru a o tempera și a pune regulă.

Să dădu ordin Pretorului Corpului de armată de a porni convoiurile, conform dispozițiilor anterioare.

Pe la orele 7 seara sosea la Cuartierul Corpului în Talmaciu și Comandantul Diviziei a 23 însoțit de Șeful seu de Stat Major, i se ordonă a se întoarce la Postul de comandă pentru dirljarea trupelor.

Fără cu situația critică a trupelor Diviziei a 23 și în necunoștința completă de aceia a trupelor Diviziei 13

și a Brigadel 1 Calarași, Comandantul Corpului **formula ordinul de retragere adresat Diviziei a 23** și în care se spunea următoarele :

1). Divizia a 23 să și adune trupele și se ocupe poziția de la Boița pentru a garanta retragerea prin defileul Oltului.

2). Se lasă Comandantului Diviziei facultatea de a se retrage din acea poziție când va aprecia că situația i este prielnică.

3). Ca retragerea se o facă nu asupra defileului ci pe un front întins pe care l permitea versantul de N. al masivului muntos din dreapta și stânga Oltului.

4). Că retragerea cu cât se va face mai divergent **spre regiunea muntoasă** cu atât va fi mai bine pentru infanterie, artileria să utilizeze defileul.

5). Că divizia a 23 se înștiințeze Divizia 13 ca retragerea se o facă din direcția Porcești și pe înălțimele din stânga Oltului.

Episodul acesta, din după amiază zilei de 15 Septembrie, va avea la timp dezvoltarea lui, așa cum s'a desfășurat, cu toate emoțiile, cu toate înălțările și scăderile lui; atunci când martorii și participanții lui și vor spune fără nici un interes, de cât acela al adevărului, clipele prin care au trecut și pe care le au trăit în scrișnitoarea situație de la Talmaciu.

Fostul Comandant al Corpului poate spune acum numai atât, că a pornit pe jos de la postul de comandă însoțit de ofițerul cuartierului, la ora 9 de seară, după ce fu anunțat că patrule inimice intrau în Talmaciu pe la Nord.

RETRAGEREA

Noaptea de la 15—16 Septembrie. Un al doilea cap de acuzare adus Generalului Comandant al Corpului de Olt a fost, după cum se spune în public, că n'a

dat un ordin de retragere înscris și precis și că s'a limitat a arunca vorba la întâmplare „retragerea în Țară“.

Aceasta invinuire este de aceeași natură ca și aceea că s'ar fi lasat surprins, cu spatele întoarse și cu linia de retragere tăiată.

De cât și aci faptele sunt mai elocvente de cât vorbele aruncate pentru a denatura realitatea.

În primul loc stă faptul, că Corpul de Olt **s'a retras**, deci n'a avut nici linia de comunicație **tăiată**, n'a putut fi tăiată, nici spatele **întors**, căci de s'ar fi întâmplat numai una din aceste două evenimente, Corpul de Olt ar fi suferit aceeași soartă ca și trupele ce au luptat la Turtucaia.

În al doilea loc stă dovada materială că-ordine s'au dat **înscris și că ele trebuie să se găsească** la dosarul Jurnalului de Operațiuni a Corpului I Armată și la Divizii; că aceste ordine sunt date în ziua de 15 Septembrie, atunci când putere de a rezista nu mai era, și când nici un ajutor nu mai sosise; că unul din ordine a fost dat la ora 12 din zi cu caracter **prevenitor** și un alt ordin tot înscris la ora 8 de seară, dat diviziei a 23-a, cu caracter **executiv** în ce privește **modalitatea de retragere**. Nu s'a putut da la acea oră un atare ordin și Diviziei 13, fiind că Comandantul Corpului nu mai știa nimic de situația acelei unități încă de la orele 4 din zi, cu toate că trimise în diferite timpuri trei curieri ce nu se mai înapoară, comunicația telefonică fiind și ea ridicată.

Prin ordinul dat la ora 8 seară să specifica după cum s'a spus deja mai sus, că retragerea să se facă în **munte**, pe ambele laturi ale defileului pentru infanterie, iar pentru trăsuri prin defileu.

Generalul nu putea să hotărască fiecărei unități pe anume ce poteci să se miște, nici să arete **până unde**, fiindcă nu cunoștea unde sunt unitățile, în ce anume poziție sau situație și fiindcă o retragere începută în timpul zilei (părăsirea poziției a 2-a) pentru a ocupa poziția a 3-a, era încă în curs de executare și fiindcă o retragere definitivă sub amenințarea inamicului, nu se poate grada nici

în spațiu și nici în timp, până când aceasta amenințare nu este stăpănită sau nu încetează de la sine.

Experiența retragerilor noastre dureroase în interiorul țării, unde munți nu sunt, a dovedit că prisosință aceasta. Generalul de la Olt n'avea, nu putea să aibă mentalitatea acelor ce, după bătălia de pe Neajlov, au ordonat retragerea gradat pe distanță de **5 Km. zilnic**, cu rezistențe pe linii de apărare imaginare, retrageri cari în realitate sau făcute pe distanțe de 30 și 40 Km. numai noaptea și fără nici o posibilitate de a rezista, dar care au dezorganizat complet resturile armatei noastre, mai mult de cât acțiunea inamicului.

Un ordin când se dă el trebuie să fie executabil, altfel autoritatea morală a celui ce l'ă dă se alterează iremediabil.

În cazul retragerii de la sud de Sibiu, ordinul Comandantului trupelor trebuia să fie cât de scurt, ba foarte scurt, o simplă comandă „Retragerea” și „Direcția . . . „căci fiecare Comandant în subordine, până la cel de companie, avea obligația regulamentului tactic de a lua ei însuși măsura de execuție, potrivit situațiunii din fața lor și acelor de alături, dacă inamicul urmărește numai cu focul sau și cu mișcarea, sau dacă nu face nici o urmărire.

Pentru retragerea infanteriei trebuia ca comandanții respectivi să o rânduiască, ei aveau muntele în față, valea Oltului în spate inamicul pe pozițiile din dreapta Oltului, dominând tot versantul de nord al înălțimilor pe care urma să se scurgă miclele coloane în retragerea lor; să se sustragă de la focul unei artilerii ce nu avea rivală care să o stăpânească, și atâta timp, cât băteau acelei artilerii ar fi fost eficace. Odată scăpate trupele de acest impas, comandanții lor trebuiau să le aducă până la culme sau până la frontiera sau până la lucrările de întărire făcute în timp de pace pentru apărarea ei, deci totul depindea pe de o parte de atitudinea inamicului, iar pe de alta de posibilitatea materială a marșului în munte și de înțelegerea comandanților în subordine în al execula.

Comandantul Corpului și bazase ordinul de retragere pe realitatea lucrurilor, dânsul calculase că va ajunge cu coloana de tunuri și trăsurile prin defileu, la Caineni, mai înainte ca infanteria diviziilor, ce nu aveau să înceapă mișcarea **de cât în zorul zilei**, să fi coborât pe versantul de Sud al culmei principale, în aceeași regiune a Căinenilor, prin urmare și ocrotea un timp suficient pentru oprirea tuturor, pentru reorganizarea unităților și pentru punerea lor în stare de a reîncepe lupta de rezistență.

S'a mai imputat Comandantului de la Olt că ordinul de retragere a fost dat și **prea târziu**, de unde, dezordinea și pierderile grave suferite.

Dogmatiștii și cărturarii cari n'au avut prilejul să stea în câmpul unei bătălii de felul celei de la sud de Sibiu, pot spune multe pe seama unui ordin de retragere, cum, când și ce **trebuia** să se dea, de cât Războiul actual arată că retragerile cele mai savante, pe pozițiile cele mai bune și mai dinainte indicate de scopurile tactice și strategice tot s'au făcut cu pierderi mari, ba în raport cu cele suferite de Corpul de Olt, înfinit de mari, fiindcă dezorganizarea și dezordinea sunt însușirile neînălțurate ale oricărei retrageri dintr'o bătălie perdută.

Ordinul de retragere **executiv** dat de Comandantul Corpului de Olt, n'a fost dat nici prea târziu, nici prea de vreme, ci aunci când o urmărire **imediată** pe un spațiu mai mare din câmpul luptei era exclusă. Dacă s'ar fi dat mai de vreme, în cursul zilei, retragerea s'ar fi făcut sub văzul inamicului, acesta ar fi avut puțința să judece că inamicul din față a dezistat de la luptă deci ar fi îndoit energia atacurilor sale, iar trupele în mișcarea lor știind că se retrag nu pentru a ocupa o nouă poziție de luptă, ci pentru a se sustrage de la luptă, s'ar fi grăbit, ar fi pierdut calmul ce le mai rămăsese și dezordinea ar fi coprins totul; atunci **fuga, împrăștierea și dezorganizarea**, despre care face mențiune Relațiunea germană, ar fi condus inevitabil la prăbușirea Corpului

de Olt, fiind-că inimicul ar fi avut de partea lui și **timpul** pentru a sevârși proiectul lui de distrugere.

Comandantul Corpului de Olt a ținut cu dinții de câine să nu care cumva să slăbească și să'i scape din gură cuvântul de **retragere**, față de nimeni! El a stat pe loc la Talmaciu până a înopțat de a binele, a înapoiat la postul lui pe comandantul unei Divizii venit la Cuartierul Corpului, făcându-l să înțeleagă că prezența lui acolo era o eroare, a certat pe ofițerii de ordonanța ce'l înștiințase că au pregătit caii de plecare fără ordinul seu, a ramas surd la toate solicitările celor ce'l înconjurau pentru a părăsi mai din vreme localitatea, a privit cu indiferența explozia proiectilelor deasupra cuartierului; toate aceste pentru a aștepta momentul de a dicta ordinul de retragere la ora 8 de seară, cu cuprinsul și înțelesul precum s'a arătat mai sus.

Situația Corpului de Olt, la Sud de Sibiu, nu era opera Comandantului Corpului; ea rezultase din planul de operație al ofensivei generale în Transilvania, situația aceea a fu menținută prin diferite ordine date de Armata din care făcea parte Corpul de Olt, astfel că Comandantul acelei trupe nu avea nici o independență de acțiune și nici o libertate de a face altfel de cât i se ordona. Mai mult încă, la 11 Septembrie Comandantul Corpului înștiințând că în jurul trupelor sale se concentrează forțe inimice numeroase, i se răspundea că se înșală, și că de ar fi așa l'ar ataca, de retragere însă nu i se spunea nimic. La 13 Septembrie i se repetau ordine anterioare, întăriri de poziții, restrângeri de front, organizări de rezerve puternice, cu adausul de a și recâștiga linia Oltului și a menține legătură cu Armata a 2 a, la 14 Septembrie i se anunța ofensiva Armatei acestia, spre Sibiu, și i se mai repeta chiar prin M. C. G. ordinele Armatei I relativ la Pasul Oltului, deci, Situația Corpului de Olt era precis formulată chiar în cursul bătăliei, prin urmare, Comandamentele superioare cunoșteau bine starea lui de a fi, **dar nici unul din aceste nu avizau și la ultima măsură, acela a unei eventuale retrageri.**

Și atunci, în lipsă de ajutoarele anunțate și în lipsă de un ordin superior de retragere, Generalul Popovici a luat asuprași răspunderea actului și a ordonat retragerea pentru a nu fi zdrobit de inamic.

Comandantul Corpului de Olt a făcut prin aceasta un act de inițiativă cu foarte grea răspundere pentru el, de oare-ce, prin hotărârea de a se retrage, părăsea o poziție pentru care avea repetate ordine de a o păstra.

Prin urmare, întrebarea se pune: Dece Comandantul Corpului de Olt n'a fost tras la răspundere pentru actul retragerii? De ce i s'a pus în sarcină numai incapacitatea în redactarea unui ordin, acela al retragerii? Răspuns.

Pentru că ordinul acesta trebuia să emane de la Comandamentul din care făcea parte Corpul de Olt, ordin fără care, Corpul nu putea să-și părăsească poziția! Acel ordin însă **a lipsit** și atunci, **după retragere**, au apărut **defectele** ordinului dat de Comandantul Corpului de Olt, iar nu **răspunderea** de al fi dat și pentru care trebuia judecarea Curții Martiale.

Comandamentul superior trebuia în ordinul de retragere să arete Generalului de la Sud de Sibiu, chiar și **până unde să se retragă**, căci el singur era în cunoștință de întreaga situație de pe frontul de operație și știa ce vrea, nu comandantul fracțiunii de la Sud de Sibiu, care nu era ținut în curent cu nimic.

Dar știindu-se la Craiova și la Periș că bătălia e începută la Sud de Sibiu dela 13 Septembrie, Comanda superioară de la Craiova nu s'a apropiat de regiunea Oltului nici cu un pas, ca să ajute cel puțin, de la R.-Vâlcei, cu energia ce se mai putea, ceata de incapabili care se bătea la Sud de Sibiu. Pe la Coți prin munții Făgărașului se mai putea trece și în ziua de 13 și în 14 și chiar în 15 Septembrie, atât ziua cât și noaptea din Tară la Sud de Sibiu; se mai putea trimite deci ordine și chiar trupe, dar nu s'a făcut nimic! Prin telegraf de la Craiova la Periș, iar de aci la Brașov, de unde prin aeroplan sau călare spre Sibiu spre a se comunica un ordin, care totuși punea 24 ore pentru a ajunge la destinație, iată

metoda adoptată și iată de ce ordinul de retragere al Generalului Popovici a fost necomplet, neînțeles și năla timp dat, cu toate că retragerea s'a efectuat fără perderi dezastruoase, fără incidente care se atingă onoarea trupelor ce s'au retras și fără a periclita siguranța Țării!

Plecat de la Talmaciu la ora 9 seară Com. Corpului împreună cu ofițerii sei, merse pe jos pentru a pune ordine în coloana de trăsură ce se scurgeau spre Boița.

Incidentele petrecute în mersul din cauza sentimentului că inimicul vine, că apare dintr'o parte sau alta, că un foc de armă sau mai multe se aud aci sau dincolo, că un tun inimic încă mai trimete bombele lui asupra unui obiectiv presupus a fi în direcția defileului, toate aceste manifestări a le unui câmp de bătălie ce se părăsește, au produs incidente nenumărate în mersul coloanei, astfel că intervenția Comandantului Corpului era absolut necesară aproape la fiecare pas.

Dar pentru ca să nu se creadă că cele ce se scriu aci sunt produsul unei imaginațiuni, nevoie este fostul Comandant al Corpului de Olt să relateze și o parte din cele ce s'au petrecut cu el personal.

Pe când urca șoseau ce duce la poziția de la Boița, coloana de tunuri calibru 105 se opri, din cauza că conductorii a două trăsură se încurcase și închise drumul, unul din tunuri era pe punctul de a se răstogoli în afară șoselei într'o râpă. Generalul văzând pericolul pierderii unei piese cu conducători cu tot, interveni imediat pentru degajarea trăsurilor, dar în același moment, afetul tunului din înaintea se roti brusc chiar asupra locului unde se ținea Comandantul Corpului, pe șosea, fără ca acesta se observe mișcarea piesei, astfel dânsul fu amenințat de a fi zdrobit de greutatea trăsuri și târât cu ea în prăpastie. Grație însă prezenței de spirit, devotamentului și puterii fizice a Locotenentului Mihăilescu din Reg. 2 Calarași (Astăzi maior în același Reg.), Comandant. al escortei și care se ținea în apropierea Generalului, prinse în brațele sale pe acesta și l'aruncă de partea opusă a șoselei de

unde nu cu puțină greutate Generalul, ajutat de ai sei, se putu ridica și continua mai departe mersul după ce se restabili ordinea în coloană și tunurile și dobândiră calea lor normală.

Generalul Popovici citează acest caz, precum și altele ce se vor arăta la locul lor, fiind forțat a vorbi de el, din cauză că interesații de al nimici moralicește, au împrăștiat zvonul că dânsul în timpul retragerii s'a ascuns sub poduri, a fugit ca un fricos, ca un laș!

Pe la orele 10 de seara Generalul Comandant cu cuartierul seu agunge în Boița.

Acl recomandă din nou Generalului Castrîș Comandantul Diviziei 23, cum se procedeze pentru retragere cu infanteria sa, cum se protejeze retragerea coloanei de tunuri prin defileu; dar marea grijă a Generalului Comandant era, ca Divizia a 13 să fie pusă în cunoștință de ordinul dat Diviziei a 23, de aci, **încă** un ordin **înscris** dictat Căpitanului Savoiu, ordin pe care'l expedia prin un curier trimis spre gara Sebeș.

În fine, Generalul Popovici, făcu un ultim demers în acelaș scop, *însărcinând pe însuși Șeful seu de Stat Major, Colonel Olteanu M, de a porni îndată spre gara Sebeș, de a lua contactul cu Comandantul Diviziei 13-a, de a-i comunica dispozițiile luate pentru retragere și de al asista la operațiune.*

Puțin timp după plecarea Șefului de Stat Major la destinațiune, sosi în fine la Boița un subofițer din Regt. 2 Calarași cu numele Andreescu Pavlachi, care aducea un raport de la Comandantul Diviziei a 13-a și prin care se cerea ordin pentru a 2-a zi.

Acest subofițer care, avu curajul și iscusința să treacă prin linia avantposturilor inimice de la Talmaci, căci fusese trimis acolo de Comandantul Diviziei, i se comunică de însuși Comandantul Corpului coprinsul pe scurt al ordinului de retragere, în mod verbal, aceasta ca precauțiune pentru ca ordinul să nu cadă în mâinele inimicului, putând prea lesne ca sergentul să fie prins, ceea ce nu se întâmplă grație același vrednicii pe care dânsul o pusese venind la Boița.

Trimiterea acestui subofițer făcu chiar atunci pe Generalul Comandant al Corpului să mediteze la procedurile diferiților comandanți, căci pe când dânsul și trimetea pe însuși Șeful de Stat Major al Corpului spre a comunica un ordin Diviziei, de la aceasta nu se găsi un ofițer spre a fi trimis la Corpul de Armată, cu toate că Divizia avea în sub ordine Brigada de Călărași unde se aflau doi comandanți de regimente, 2 sau 3 comandanți de divizioane și 6 comandanți de excadroane ; unul din aceștia, dacă nu doi sau trei, în asemenea grele împrejurări puteau, **trebuiau** să fie utilizați în scopul indicat. Mai mult de cât atât, Brigada de Calarași a stat până a doua zi pe loc, așteptând ordine, neștiind ce se face și riscând astfel a fi prinsă întreagă de inamic.

Comandantul Corpului mai luă dispoziții pentru coloana cu care avea să meargă el însuși prin defileu, constituind o avantgardă din fracțiuni de a le Reg-tului 44 Inf. punând-o sub comanda Colonelului Mihăilescu Comandantul celui Regiment ; o flancgardă de stânga care trebuia să înainteze pe înălțimele de la răsăritul a Oltului, din Vânători sub comanda Colonelului Constantinescu Comandantul Regimentului 5 Vânători.

Astfel dar, învinuirea de a nu fi dat ordine de retragere în scris a fost și este în realitate o închipuire cu scop de a spori și mai mult motivele care se dovedeas- că incapacitatea celui ce a comandat la sud de Sibiu.

Acei cari au aruncat învinuirea că ordinul de retragere n'a fost dat înscris, sau că a fost **incomplet**, aceia sau n'au știut faptele și au criticat inconștient, sau au fost de rea credință și interesați a făuri de departe, de la sute de kilometri de Talmacuș și de Boița, mijloace pentru a-și acoperi răspunderile ce aveau, de a fi creiat și lăsat Corpul de Olt în situația militară de unde a rezultat retragerea.

Faptul este sevârșit, dar comparațiunea de proceduri nu se poate lăsa sub tăcere. Pe când la Jiu, pentru **reocuparea bazenului Petroșani** se relua o-

fensiva cu o Divizie întărită până la 25 batalioane și sub conducerea personală a Comandantului Armatei I. la Sud de Sibiu, unde era chestiunea mult mai importantă din punctul de vedere operativ, strategic, de a **păstra adevărata poziție de pivot a armatelor ce urmau să reia ofensiva în Transilvania**, se lăsa Corpul de Olt fără nici un ajutor la timp, fără o comandă superioară la fața locului, ci numai crâmpete de trupe anunțate a fi trimise din diferite puncte, fără nici o legătură și fără nici un obiectiv bine determinat.

Era chestiunea de a menține Corpul de Olt în pozițiile sale?

Era chestiunea de al ajuta să scape din situația ce o avea?

Era chestiunea de a-i deschide drumul pentru a se retrage?

Nimeni nu știa ce se urmărește, astfel că până în sfârșit, Corpul de Olt sub presiunea puternicului inamic a fost nevoit să se retragă, de unde și incriminările contra Comandantului său, incriminări făurite, **după aceea**, prin interogatorii de subalterni speriați, prin informațiuni fantastice și calomnioase date de indivizi fără sentimentul demnității și al onoarei, prin înjghebarea unui întreg aparat de înjosiri contra unui General care 'și făcuse datoria până la moarte, sfidândo chiar și pe aceasta. Nici o dată Generalul Popovici n'ar fi produs o apărare pentru faptele sale militare dacă calomnia nu ar fi inventat pe seama atitudinii lui personale, învinuiri de solul acesta: Că la Sud de Sibiu și-a permis a-și pierde timpul cu jocul de cărți și petreceri la Iordachi etc.

Iată sistemul de denigrare contra căruia să ridică astăzi un om, ce n'a practicat nici o dată în viața lui asemenea ticăloșii.

Comandantul Corpului părăsi localitatea Boița pe la orele 11 $\frac{1}{2}$ de noapte, întovărășit de șeful de servicii:

Medic Colonel Buță, Veterinar-Colonel Stavrescu, L-t. Col. Bravicianu Căpitanul de Stat Major Vleșanu, Căpitanul Săvolu C-tul Cuartierului, L-t. Băltăceanu Adjutantul Generalului, L-t. Dimopol și Vlădescu Olt, Sub. L-t. Pleșa I. și alții, marșul trebuiau să-l execute tot pe jos.

Generalul se decise la această procedare de a merge pe jos, pentru că reușita operațiunii consta în primul loc de la ordinea de păstrat în lungul drumului, prin evitarea îngrămădirilor ce ar fi provocat intreruperi în mișcare, prin luarea de măsuri energice și imediate în cazuri de opriri, de ori ce natură ar fi fost, opriri care cu cât ar fi durat mai mult timp, cu atât ar fi fost mai defavorabile coloanei și mai în folosul inamicului, dar mai cu seamă pentru a menține moralul trupelor.

Nu era lucru simplu a se mișca cu ordine și în același coloană peste 2000 trăsuri, pe un drum de îngustimea și construcția șoselei din defileul Oltului, fiindcă înșuși mișcarea, independent de ori-ce alte cauze, prezenta deficiențe de neînvinse prin varietatea vehiculelor, a felului trăgătorilor, a conducătorilor și însoțitorilor lor, fiind de toate armele și serviciile, de la contingentele cele mai tinere până la cei mai bătrâni milițieni.

Tunuri și chesoane de toate calibrele, dela cel de 120 mm. (erau 8 piese) și până la cel de 53 mm., trase de boi câte 4 perechi și câte 3 perechi de trăsură, de atelaje de cai cu 8, 6, 4 și 2, în lung și buziși; trăsuri de servicii tehnice cu 6 sau 4 cai în lung și în larg, care și căruțe de rechiziție în trenuri de luptă, convoluri administrative, coloane de muniții, parc de aviație, trăsuri sanitare etc. etc. deci cu diferite sisteme de înhamare și de tras, cai, boi, cai de șapare.

Conducătorii și însoțitorii trăsurilor erau unii armați alții nu, unii cu pușca Manlicher, alții cu carabina de același sistem, unii cu pușca Martini, alții numai cu baioneta acestei arme.

Ordonanțe ofițerești, de a le plutonierilor și a altora urcate pe trăsuri, sau ducând cu ele la mână cai, vaci, câini, geamantane, etc.

Generalul cu tovarășii sei de drum abea puteau să-și facă loc de mers pe laturile șoselei, silind pe fiecare să-și păstreze locul, să nu iasă înaintea altuia, să păstreze distanța, să facă atenți pe conductorii să nu dea cu oiștile în trăsurile de dinaintea lor.

Un singur element governa aceasta imensă înlanțuire de oameni, de animale și de trăsurile, era elementul întunericului nopții.

Ordine se da la fiecare pas, ca să fie absolută liniște, să nu se strige, să nu se vorbească, să se meargă ca în procesiune.

Românul e o natură teribilă în momente de cumpănă, el nu are o măsură, el vrea să fumeze, el vrea să vorbească, el strigă camaradul, el fluera să țină contactul, el țipă să-și facă loc pentru că este al cutăruia, etc.

După câțva timp de mers, partea de coloană pe lângă care se ținea Comandantul Corpului se opri, astfel că acesta trebui să-și continue marșul spre a afla motivul; după o jumătate de oră, Generalul cu o parte din ofițerii sei ajunse la punctul unde șoseaua trece un pod de lemn peste o vâlcea care vine din dreapta, din munte; aici drumul era baricadat în apropierea podului de trăsurile a căror cai erau căzuți, fiind uciși sau răniți de focul de mitraliere ce îndrepta inamicul asupra podului din direcția vâlceleii. Era la Rîul Vadului.

Generalul ordonă ca să se aducă un tun de 53 mm. din urmă, pe care-l așeză în poziția de unde să poată tragă în direcția din care pornea focul inamic. Nimeni n'avea sentimentul pericolului gloanțelor ce zburau în întuneric înspre locul, probabil reperat din zi, al podului și al cotitului drumului și în care se aflau acum, tun și General, ofițerii și soldații. După câteva focuri trase, acel al mitralierei inamicului înceta, se procedă de îndată la degajarea drumului și marșul fu reluat.

Generalul porni și dânsul cu coloana, dar acum începu o altă luptă, cu soldații cari mergeau pe jos pe lângă trăsurile.

Mulți din ei, doborâți de oboseală și amețiți de somn

se opreau prin rigolele șoselei, adormeau ! Generalul cu însoțitorii lui se transformă într'o echipă de relevare, care silea să scoată din șanțuri pe cei căzuți spre ai face să se urce pe trăsuri sau a'i îndemna la mers prin exemplul seu.

După câtă va vreme de o asemenea muncă, Generalul ajunsese și el la slăbirea forțelor sale, obosit de încordarea morală și fizică ce o cheltuisese de la ora 5 dimineța din ziua trecută, înfrigurat de curenții defileului și de răceala nopții, îndurerat sufletește de soarta celor rămași în urmă și de toate evenimentele din trecutul apropiat, dânsul mergea acum în mod mecanic alături de trăsuri cu singura speranță a ivirii cât mai repede a zorilor zilei.

Solicitat de ofițeri ce'l mai însoțeau, Generalul fu nevoit a se urca într'o trăsură de ambulanță unde spre neșansa lui dădu peste lăzi de bagaje, cutii, geamantane și alte lucruri aruncate la întâmplare acolo, peste acest soi de pat, fu învălit de Sub. Locot. Pleșea cu o pătură de cai și căzu într'o profundă somnolență dar nu de lungă durată, căci fu trezit de sgomotul unor împușcături pe care ecoul defileului 'l repeta și 'l premărea, totuși coloana continua mișcarea sa de înaintare.

IN RETRAGERE

(16 Septembrie)

Luptele de la Lunci. Se făcuse ziuă, coloana se opri, un ofițer, veni să înștiințeze pe General că la localitatea Lunci, unde este și stațiune de cale ferată, o parte din coloană fu împedecată de a mai înainta prin focuri de infanterie și de mitraliere inimice care se trăgeau de pe versantul de Est al înălțimilor ce încercuesc în acea parte, din dreapta râului, expansiunea de la Lunci.

Generalul și părăsi repede vehicolul și porni spre locul opririi.

Impuşcăturile din munţi continua şi mai puternic, Generalul, le atribuia fie unor lupte ce începeau între detaşamentele sale care fusese trimise mai înainte, fie flanc-gardei din stânga.

Ajuns la Lunci, Generalul constată acelaşi lucru ca la trecerea podului în cursul nopţii, adică trăsuri răsturnate la eşirea şoselei în lărgirea de la Lunci, cal ucişi şi o mare îngrămadire de oameni cari se sileau pentru a trece prin lături spre sud, inimicul însă care ocupa punctele din dreapta râului, făcea, prin focul său, ori-ce mişcare de înaintare în defileu imposibilă. Momentan nu era nici un mijloc la îndemână pentru a alunga pe vrăjmaşul ascuns prin pădure şi prin tufişurile pantei.

Avangarda coloanei cu o parte din trăsuri putu să treacă dincolo de Lunci în cursul nopţii, fie că inimicul încă nu se găsea în poziţie, fie că o lăsase să treacă cu intenţia ca să atace partea cea mai importantă constituită din toată artileria Corpului de Olt!

Indată Generalul luă primă măsură, organiză din oamenii convolului armaţi, un mic detaşament, pe care-l impinse în sus pe malul drept al râului, pentru a lua din flanc, trăgătorii şi mitralierile inimice ce curonau expansiunea de la Sud de tunel, din faţa gărei, iar pe de alta parte, trimise un ofiţer înapoi pentru a aduce o secţie de artilerie de munte; în timpul acesta încercările ce se făceau pentru a trece unele trăsuri pe stânga râului pe podul din faţa poziţiei inimicului, nu ajungeau la nici un rezultat, fiind-că focul vrăjmaşului stăpânea şi podul.

Generalul mai trimetea pe Căpitanul Vieşanu peste râu pe pod spre a aduce dinspre Căineni, ajutoare cu care se degajeze coloana. Viteazul Căpitan, în dispreţul focului ce acoperea podul şi împrejurările lui putu să-l treacă şi astfel să fie pus în măsură a-şi îndeplini însărcinarea.

Sosind secţia de artilerie de munte chemată din coloană, Generalul 'i indica poziţia de ocupat şi obiectivul

de bătut; se deschise focul și după mai multe salve, infanteria inimică și înceta împușcăturile, dar focul mitralierilor, bine mascate, nu putu să fie anihilat cu toate că începuse și trăgătorii detașamentului urcat în munte, să deschidă focul lor.

Timpu însă se scurgea, munițiile artileriei se apropiau de sfârșit, trăgătorii din munte numai progreseau, vre un ajutor dinspre sud, nu se semnala, mișcarea pe șosea nu se putea relua căci focul mitralierilor continua pe când masa de oameni din dărăt să tot sporea și trăsurile tot mai mult se îngrămădeau. Situația era critică și Generalul se hotără atunci a trece el însuși podul peste Olt, pentru a aduce trupa necesară spre a alunga pe inimic din poziția lui. Generalul porni spre pod dar de o dată soldații din apropierea lui se repezără și îl înapoiară, acoperindul cu trupurile lor contra gloanțelor ce sbureau de jur împrejur. Atunci Generalul făcu apel la cei mai hotărâți să îl urmeze; peste 200 înși îl încunjurară, dar cea mai mare parte din ei erau fără arme; se căutară în coloană puști și carabine, se constituî astfel un detașament de 50 la 60 înși, a cărui comandă Generalul o dădu ofițerului ce i se oferî pentru acțiunea ce urma a se executa.

Urmat de detașament, Generalul urcă parapetul căi ferate la eșirea de nord a tunelului, conduse trupa prin tunel până la eșirea de sud, arată șefului detașamentului, Căpitanul Cristescu Comandantul Escadronului de Stafete al Diviziei a 23, cum se și ducă trupa adăpostită contra focului inimic, pe lângă taluzul căi ferate, și cum să atace cantonul gărei în care se ținea inimicul. Potrivit acestor indicațiuni, Căpitanul dispune trăgătorii și înainta astfel în șir prin șanțul căi ferate, Generalul remase pe loc, ordonând a se constituî un alt detașament de ajutor al celui ce înainta și care acum ajunsese în apropiere de gară, unde deschise un foc viu.

Puțin după aceea focul încetă, o parte din trupa condusă de Viteazul Căpitan Cristescu se înapoia aducând o mitralieră inimică! Atacul a fost dat repede, prin

încunjurarea gărei în care fracțiunea inamică fu prinsă ne mai având timpul să se retragă dar apărându-se vitejește până ce căzu și cel din urmă luptător, cu ofițerul ce o comanda. Căpitanul Cristescu mai aducea un supraviețuitor găsit în gară care însă după îmbrăcăminte nu aparținea armatei inimice, având hainele și cascheta de formă rusească; acesta repeta neconținut «ea rusește» ca și cum ar fi dat să se înțeleagă, că este un prizonier rus făcut de germani, în realitate era un spion pe care soldații îl executară pe loc.

Când Generalul se înapoia din tunel împreună cu Căpitanul Cristescu însoțit de luptătorii sei și având înainte pe Caporalul care ducea mitraliera pe care el însuși o smulse din mâinele inamicului, atunci mulțimea ce acoperea tot spațiul dintre calea ferată, șosea și albia râului Isbucni în strigăte de Ura și de Să trăiască Generalul. Acesta îmbrățișă pe Căpitanul Cristescu și pe Caporalul purtător al trofeului, aclamându-l de subofițer și făgăduindu-l recompensa cuvenită.

Cu ocuparea gărei Lunci, focul inamicului înceta, împușcăturile ce se mai auzeau de pe coasta muntelui erau a le trăgătorilor români cari urmăreau pe cei inimici în retragerea lor.

După ce se desfundă drumul și se puse ordine în trăsurile și în masa oamenilor astfel adunați și opriți, coloana reîncepu mișcarea.

Din nou însă, după un mers de un klm. și jumătate, inamicul începu împușcăturile sale atât de pușcă cât și de mitraliere din altă poziție. În specie focul de mitralieră bătea arcul de curbă al șoselei care întoarce un pântec de deal la Sud de Lunci, pe un spațiu de aproape 40 metri, astfel că aci se produse din nou oprire. Generalul Comandant al Corpului, ajuns iarăși în fața picioarei, aprecia că trecerea se poate face, numai că fie care trăsură se profite de intermitența tragerei mitralierei, și cu condiția să se meargă repede în timpul intermitenței.

Astfel câteva trăsurile putură să se strecoare dincolo și de acest punct periculos, dar fie lipsă de îndemănare,

fie emoțiune cauze fie alte marșul fu din nou oprit. Generalul atunci se decise a trece singur pe șosea profitând la rândul seu de o atare intermitență, dar tocmai când se găsea mergând pe la mijlocul spațiului de 40 metri, focul mitralierei, reîncepu și gloanțele 'l îniașurarea ceia ce 'l făcu să se abată din șosea și să se adăpostească în rigola culcat, chestiune de câteva secunde. Cum însă rigolă nu era adâncă mai mult de 50 cm., gloanțele 'i treceau și aci pe d'asupra corpului aproape razant, astfel că fu nevoit a se mișca ca un trăgător culcat prin fundul rigolei până ce eși din spațiul primejdios, apoi continua mersul spre Căineni, când după vre o jumătate de oră întâlni în drum o trupă de Grăniceri, din batalionul 23 Regimentul 1, ce sosise tocmai atunci la Căineni venind de pe valea Prahovei.

Generalul ordonă Comandantului Batalionului ca să părăsească șoseaua și să urce în munte ținându-se aproape de creasta malului, se înainteze în direcția Lunci pentru a ataca fracțiunea inimică ce înă se mai ținea la Sud de acest punct.

După ce Comandantul Batalionului 'și lua dispozițiile de executare, Generalul 'și continua marșul spre Căineni de Vâlcea cari nu erau la o depărtare mai mare de 4 klm, dânsul trecu prin acest sat pe care 'l găsi aproape ars, și când ajunse în dreptul podului de peste Olt al șoselei ce duce la Căinenii de Argeș, întâlni pe Generalul Praporgescu Comandantul Diviziei 20. Acesta 'i raporta că se găsește cu puține forțe, pe care le a utilizat spre muntele Robul, că întrebuințat infanterie și vânători din trupele Corpului de Olt ce ajunse la Căineni, trimițându-le pe înălțimele din ambele părți a le râului, că în fine, are absolută necesitate de artilerie de munte ceia ce dânsul nu posedă, și că va recurge la aceia a Corpului de Olt.

Comandantul Corpului atrase atenția Comandantului Diviziei că nici el n'are artilerie de munte, toată fiind utilizată sau fără muniții, că trupele ce se retrag au mare nevoie de un răgaz pentru refacere, fiind de 4 zile în lupte și că

din contra, dânsul compta pe forțele proăspete a le Diviziei pentru a face fața împrejurărilor.

Un moment de odihnă acum era absolut necesar Comandantului Corpului, el fu însoțit de Generalul Praporgescu până la o casă din Căineni de Argeș. În acest sat erau bateriile de obuziere ușoare întoarse de la Brezoi, având caii la adăpat, cu toate că inimicul a tras contra satului cu artilerie din munții din dreapta Oltului.

Când Generalul sosi la locuința primarului din Căineni de Argeș, nu fără mirare întâlni acolo pe Generalul Castrîș Comandantul Diviziei 23 și pe care-l considera că se găsește înapoi mult în defileu; acest General oferi Comandantului de Corp o gustare improvizată ce și-o pregătise pentru sine.

Puțin după aceea, erau orele 2 trecute din zi, începu se apăra din defileu trăsurile coloanei, ceia ce însemna că acțiunea grănicerilor și făcuse efectul; inimicul fiind nevoit de a părăsi poziția de la Sud de Lunci.

Pe la ora 3 sosea și Adjutantul Generalului venind din defileu, tot atunci i se trimise de Generalul Praporgescu un ordin telegrafic de la Armata I prin care i se punea în vedere ca să comunice Comandantului Corpului de a pleca imediat la Brezoi pentru a primi prin telefon ordine.

Chemarea aceasta, în starea în care se găseau trupele în plina retragere era foarte neprielnică, dar Generalul Comandant al Corpului i se supuse, după ce mai întâiu ordonă adjutantului seu de a porni în lungul coloanei spre Titești, de a ajunge la avantgardă, căreia sei comunice, că după 2 ore de marș să se oprească ori unde s'ar găsi.

Luă din nou contact cu Generalul Praporgescu, se concertă cu acesta asupra măsurilor de luat momentan pentru apărare, apoi împrumutându-i un automobil porni la Brezoi. Aci sosi pe la ore 5 de seară, fu pus în legătură cu Cuartierul Armatei I dela Craiova. la telefon aflându-se acolo Șeful de Stat Major al armatei care i comunica că D-1 General Comandant aflat de față la aparat, dorește să i se raporteze modul cum s'a efectuat retragerea și ordinele date.

Generalul Comandant al Corpului puse pe șeful Serviciului-Postal al stațiunii Brezoi să facă cunoscut la Craiova, că nu poate duce conversațiunea la telefon, neavând destulă voce din cauza răgușelei, ceia ce făcu ca această conversațiune să se transforme într'un interogatoriu compus din întrebări și răspunsuri telegrafice, și care se termină prin o **felicitare adresată Generaluli Popovici în numele Comandantului Armatei, asupra operațiunii retragerii.**

Generalul de la Olt ceru și i se dete o copie exactă după telegramele de corespondență" astfel schimbată cu Armata, telegrame ce se găsesc la dosarul Corpului.

Trecuse orele 9 de seară, grija generalului, impacientat peste măsură de pierderea unui așa timp prețios, era de a ști, dacă scurgerea trăsurilor din defileu a continuat sau că alte cauze de împedecare au mai intervenit și ce s'a făcut, de aci hotărârea de a se înapoia iarăși la Căineni unde compta să găsească pe Generalul Praporgescu. După multe întrebări prin gară și prin sat, află că Generalul Praporgescu se înapoiase la cartierul seu la gara Lotru. Tot în Căineni întâlni Generalul Popovici pe Lt. Colonel Popescu Toma subșeful lui de Stat Major ce fusese trimis la 11 Septembrie la Craiova cu scrisoarea despre care s'a făcut citări în acest Istoric.

Lt. Colonel Popescu raporta încă că întorcându se din misiunea sa pentru a veni la Talmaci, găsi Căineni de Vâlcea ocupați de infanteria inimică, în număr ca la 100 inși, dar cu multe mltraliere, ceia ce'i impiedica continuarea mersului prin defileu și'l făcu să cheme îndată artileria (obuzerele ușoare) de la Brezoi cum și batalionul trimis spre Valea Lotrului. Cu aceste elemente atacă Căineni de Vâlcea și goni chiar din ziua de 13 pe inimicul ce se stabilise acolo.

După sosirea Comandantului Diviziei 20 în regiunea Lotrului, acesta opri pe Lt. Colonel Popescu pentru sine, însărcinându-l cu comanda detașamentului ce lupta pe înălțimile din dreapta Oltului spre Robul și Murgașul.—Generalul Comandant al Corpului felicită călduros pe ofițer

pentru actul de inițiativă de care dădusă o probă atât de strălucită, utilizând trupele ce se găseau în regiune pentru respingerea inamicului care ocupase satul Căineni de Vâlcea, deși închiderea defileului în nici un caz nu se putea face ocupând acest sat, care n'are nici o valoare tactică de cât aceea de a fi un adăpost vremelnic pentru un mic detașament de infanterie; proba se făcuse.

La gara Căineni Generalul Comand. al Corpului mai primea ordine telegrafice cifrate de la Armată și care trebuiau să fie traduse, dicționarul însă era la Șeful de Stat Major al Corpului, deci fu nevoit a se duce la gara Lotru; aci găsi pe Generalul Praporgescu, pe Șeful seu de Stat Major, Maior Iacob, și pe Șeful Intendenței Diviziei în momentul de a se odihni, erau orele 11 și $\frac{1}{2}$ de noapte. Generalul Comandant al Corpului ceru să i se dea ceva hrană, ofițerii răspunseră că n'au nimic aprovizionat, că au venit în localitate în cea mai mare grabă, că tot ce se poate oferi și de ceia ce dănsii au și făcut uz, este puțină pâine și brânză—lucru prea suficient. Generalul Praporgescu dezistă cu foarte multe bunăvoință la însuși patul seu ce i se dăduse de Șeful Gărei, pentru al oferi Generalului Popovici

La ora 1 de noapte Comandantul Corpului de Olt putea în fine după 44 ore de muncă, să se odihnească.

ZIUA DE 17 SEPTEMBRIE

La ora 6 dimineața Generalul Popovici eșind în curtea gărei dădu peste Tezaurarul Corpului pe care'l în treabă ce caută acolo la gară, și unde îi este Tezaurul? La care, acel funcționar răspunse, că nu știe nimic și că abia a putut scăpa să nu fie prins. Generalul îi arată că datoria lui era să fi stat și să moară lângă tezaur, apoi'l arestă; de aci trecu în cancelarie unde se ocupă cu descifrarea ordinelor, ajutat fiind de Șeful de Stat Major al Diviziei 20.

Pe la orele 9 fu chemat la telefon de Comand. Diviziei 23 din Titești spre a i raporta, că a dirijat trupele

spre Șuici, fiind că în cursul nopții venise ordin de a continua retragerea, către acel punct. Generalul Comandant al Corpului foarte contrariat de această dispoziție luată de subalternul său, îi răspunse, că nu s'a dat nici un astfel de ordin și că imediat să se suspende mișcarea și ca trupele să se stabilească în următoarele localități:

Divizia 23 la Titești și împrejur

Divizia 13 la Boișoara și împrejur

Trupele și serviciile neîndivizionate între cele 2 divizii

Să se procedeze la reorganizarea grabnică a unităților și să se pună stăpânire pe fugarii cari se răspândesc în toate părțile și produc panică.

Deși era fără nici un Șef de Serviciu, Generalul Comandant luă măsuri pentru reaprovizionarea trupelor, cerând telegrafic depozitul de la R. Vâlcei să trimită pâine, Prefectului să organizeze îndată o echipă de cai de samare pentru transportul în munte a alimentelor și munițiilor, oprea mai la sud în pasul Călimăneștilor, Parcul de Artilerie al Corpului de Armată, făcu să se golească trenul din gara Lotru de soldații ce căutau sub diferite motive a părăsi regiunea, etc., reveni la Căineni unde din nou avu întâlnire cu Comand. Diviziei 20, și unde găsi și pe Șeful de Stat Major al Corpului de Armată.

Acesta îi raporta despre îndeplinirea misiunii sale, că nu putu să găsească în noaptea de 15 Sept. pe Comand. Diviziei 13 și nici pe Comandantul Brigadei de Calarași; că în dimineața zilei de 16 urcându-se pe pantele de nord ale muntelui, asistă la un foc de baraj deschis de artileria inamică pe un front ce se întindea de la Boița până la gara Sebeș, astfel că nu mai era posibil nici accesul în defileu, nici în munte, că tot ce nu putuse să se scurgă până atunci, rămăsese în mânele inamicului; că a organizat apărarea pe înălțimele de la Coți cu Regimentul de Grăniceri și alte fracțiuni de trupe; că retragerea infanteriei în munte s'a făcut fără ca inamicul să fi urmărit cu mișcarea.

Focul de baraj al artileriei inimice îndreptat în spațiile poziției de la Boița și până spre Dealul Bogdana-

fu chiar atunci considerat de Comandantul Corpului ca o măsură ce dovedea, că inamicul încă nu cunoștea faptul retragerii din timpul nopții a trupelor române și că dânsul deschizând acest foc de oprire credea că completează în mod absolut cercul de împresurare hotărât a fi închis și de atacurile învăluitoare a le flancurilor lui.— Au fost prinse astfel trenurile regimentare a le Diviziei 13-a și Brigadei de Calarași netrimise spre defileu din cauze pe care nici astăzi nu le poate ști fostul Comand. al Corpului.— Se mai găseau încercuți mulțimea de locuitori din localitățile câmpului de bătălie care înfricoșați și părăsiră casele cu ce putură. De aci fuga în dezordine învălmașala de a se sustrage unei peiri sigure.

După raportul dat de Șeful de Stat Major, Generalul plecă însoțit de Colonelul Olteanu M. la trupe pe care le găsiră în pregătirea staționării la Boișoara și Titești pentru noaptea de la 17 spre 18 Septembrie.

La Titești se oprise trenul Cuartierului Corpului, cu Comandantul seu și care raporta că atât cancelaria cât și tesaurul se aflau acolo.

În aceeași localitate întâlni pe Generalul Castrîș pe care din nou l' întreba asupra mișcării începute spre Șuici, acesta i răspunse că ordinul l-a fost comunicat ca fiind transmis de Generalul Oprescu Comandantul Brigadei de Calarași, dar acesta negă și protesta contra unei asemenea alegațiuni.

Tot în Titești mai sosea în aceeași zi Reg. 9 Roșlori comandat de Lt. Colonel Călinescu, regiment ce fu trimis aci de M. C. G. în ajutorul Corpului de Olt, dar care nu putea să aibă nici o întrebuițare în munte, fiind nearmat și neobicinuit cu lupta în asemenea teren, și riscând din contra, să-și piardă caii din lipsa de furaj și adăpost.

Generalul Comandant mai dădu ordine pentru modul de aprovizionare și evacuare pentru ambele Divizii, una se întrebuițeze soseaua de la Robești și alta cea de la Căineni, apoi, pentru stabilirea comunicațiunilor telefonice și telegrafice între cartiere.

În tot cursul zilei de 17 Sep. trăsuri se mai scurgeau din defileul Oltului, pentru care Comandantul Corpului ordonase organizarea de mijloace pentru a scoate din strâmtoare trăsurile ce rămăsese fără trăgători.

Fiind seară Generalul însoțit de Șeful de Stat Major se înapoie la Căneni de unde merse la Gara Lotru. Aci stabili modul întrebuintărei trupelor ce se anunțau a sosi cu trenul în timpul nopții și care erau în număr de 5 batalioane. Generalul hotărâ ca 2 batalioane să fie împinse a doua zi pe valea Lotrului spre Voineasa, 2 batalioane să rămână în rezervă la Brezoi iar 1 batalion ca rezervă a grupului ce era în contact cu inimicul spre Murgașul și Robul.—Generalul Praporgescu nu era însă de aceasta părere, dânsul susținea că toate aceste trupe să fie împinse spre Robul.—Ordinul înscris urma să se dea în dimineața zilei de 18 după debarcarea trupelor.

Generalul Comandant al Corpului cu însoțitorul seu pleca apoi la Brezoi unde ajunse la orele 12 de noapte și rămase aci.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ZIUA DE 18 SEPTEMBRIE

La ora 6 dimineată Generalul fu anunțat că Lt. Colonel Găvănescu Subșeful de Stat Major al Armatei I este sosit de la Craiova cu un ordin extra urgent. Generalul se afla în pat aproape înțepenit de răceală, totuși primi pe curier și desfăcu plicul.

În el se afla scrisoarea Comandantului de Armată în cuprinsul următor :

«În interes de serviciu vă rog a lăsa comanda D-lui General Praporgescu și a veni la Craiova.

Prin acest act se termină și retragerea Corpului de Olt dar și 40 de ani de muncă neobosită a unui om, care s'a ținut departe de viclesugurile și ascunsurile vieții publice sau politice, care n'a știut de cât să-și facă cinstită datoria lui de român, de soldat și de general.—

Ce a urmat după aceia, cu fostul Comandant al Corpului I

Armată, se va publica deosebit și atunci când valurile pasiunelor și a scăderilor de tot solul se vor fi tocit îndeajuns pentru a nu se mai putea arunca asupra unui om noianul de înjosiri ce l'au copleșit.

IN CHEIERE

Această schiță istorică a bătăliei de la Sud de Sibiu nu poate fi terminată fără a se arăta și aceia ce inimicul a urmărit, ca **scop imediat al luptei**, fiindcă nu mai astfel se va putea aprecia acțiunea trupelor române în justa ei vâloare și trage concluziile relative la conducerea lor de către Generalul Popovici.

Iată ce se poate citi în broșura oficială germană *Kriegsbericht aus dem Grossen Haupt-Quartier*, Heft No. 24*).

«La 19 (6) Septembrie Generalul de Infanterie Von «Falkenhaym ea comanda superioară a Armatei a 9 a și «în conformitate cu directivele primite de la Comanda-«mentul suprem al Armatei, ordonă **dispozițiunile** «**în vederea bătăliei de încercuire de la** «**Sibiu.**

«La 29 (16) Septembrie **trebuia** ca aripa dreapta «a Armatei puternic întărită și sprijinită pe munții de la «Sud de Orlatu, să atace în flanc pe inamic, care ocupa «pantele de Nord ale munților (mai just, înălțimele de la «nordul acestor pante, despărțite prin valea Oltului și a «Sadului), forțele armatei destinate atacului de front să «înainteze și se atace de ambele părți ale Sibiului, trecând «dincolo de oraș la sud, iar aripa stânga a armatei să «se mențină pe pozițiile ei din dreapta Oltului la Est de «Sibiu și se împingă trupe peste râu, după a căror tre-«cere și înaintare să se îndrepte spre Vest, pentru a îm-«pedeca aripa dreaptă a inimicului de a se putea retrage «în munții Făgărașului.

«Diviza Corpului Alpin primea greaua misiune de

*) Parantezele și sublinierile sunt ale celui ce a scris această Schiță,

«a înainta în munți spre Pasul Turnu Roș pentru a tăia
«**unica linie de retragere** a inamicului, iar cu o parte
«din forțe se ajute aripa dreaptă a Armatei la atacul
«decisiv și tot odată să impiedice pe inamic de a se re-
«trage spre Sud-Vest.

Precum se vede, planul inamicului era pe cât de
simplu pe atât de ușor de executat, el prevedea **prin-**
derea Corpului de Olt.

În adevăr, forțele române se găseau cu spatele la
un obstacol greu, munții, ocupând un arc de cerc de 40
klm. lungime și având drept coardă cele 2 văi a le Ol-
tului și Sadului; aceste forțe trebuiau a fi înfășurate la
Vest, Nord și Est iar dinspre Sud, tăete prin înaintarea
atacurilor de flancuri, spre a nu se putea retrage în mun-
ți atât spre Sud-Vest cât și Sud-Est de singura linie de
retragere, Pasul Oltului și pe care o parte din Divizia
alpină avea îndatorirea de a o încheia.

Astfel dar, Marele Cuartier al Armatei Germane
dând directivele sale Feldmaresalului Falkenhayn și pu-
nându-i la dispoziție mijloacele, țintea să scoată afară din
cauză Corpul Român de la Sud de Sibiu, o lovitură si-
milară cu cea de la Turtucaia, cu deosebire numai, că
prin suprimarea Corpului de la Sud de Sibiu se obținea
enormul avantaj strategic, de a avea poarta Olteniei des-
chisă și permițând astfel o repede invazie în teritoriul
român, ceia ce ar fi avut ca prin rezultat de războiu,
capturarea și a resturilor Armatei I de la Jiu și Cerna.

Comandantul Corpului de Olt, a zădărnicit realizarea
acestui plan, fiindcă s'a retras tocmai în ajunul zilei în
care i se pregătea lovitura hotărâtoare, 29 (16) Septem-
brie, ordonând retragerea în seara de 28 (15) Septembrie,
mișcare ce s'a putut efectua cu toată „**invăluirea**
strategică a inamicului terminată la 27
(14) Septembrie.“ după cum spune aceiași Relațiune
germană.

Retragerea s'a putut face și spre Sud Est, prin mun-
ții Făgărașului, și prin pasul Turnu Roș, deși tracțiunile
alpiniste inimice «**reușise să închidă acest pas**»

încă din seara de 26 (13) Septembrie, tot după Relațiunea germană.

Aceasta este faptul material, rezultat al bătăliei, deci planul ei atât de măreț conceput și pus în aplicare cu toate mijloacele care se i poată asigura reușita, a dat greș, prin urmare din punctul de vedere științific bătălia a fost câștigată de români.

Neizbutirea planului bătăliei a avut de urmare că comandamentul adversar și-a schimbat proiectul de operațiuni pentru pătrundere în Oltenia prin valea Oltului, strămutânduși centrul de gravitate al forțelor sale din nou în bazenul Jiului pe unde a și reușit a pătrunde în țară, pe când prin defileul Oltului n'a mai putut trece de cât mult mai târzie, în primele zile a le luni Noembrie, după ce mai întâiu 'l întoarse de astă dată pe la Est, prin valea Topolozului și în adevăr prin surprindere și în țară, trupele Corpului de Olt fiind nevoită a părăsi defileul de la Cozia cum și înălțimele ce acoper Călimăneștii, pentru a se retrage spre Slatina de unde a rezultat și pierderea liniei Oltului.

Modul cum justifică Relațiunea Germană, reușita planului de încercuire a Corpului român de la Sud de Sibiu, este următorul :

«Bătălia de încercuire începută în ziua de 26 Sept. «s'a terminat în ziua de 30 Septembrie prin distrugerea «unor părți importante din Armata I-a română ; peste 40 «batalioane și 16 baterii de câmp au fost împrăștiate, sau «fugare, sau în dezordine în munți spre Sud Est, la Est «de calea ferată parte din armata bătută fugea în munții «Făgărașului.

«Marșul îndrăzneț în munți al Corpului alpin și în «chiderea pasului Turnu-Roș, fără a țineă seamă de con- «tinuile contratacuri inimice, de la Sud, Est și Nord a pu- «tut să realizeze ideea de distrugere pe care Comandan- «tul suprem a dat'o Comandanților de Armată.

Expunerea este clară, încercuirea n'a reușit, închide- rea pasului de asemenea, fiind-că a fost contrariată de repetatele atacuri din toate direcțiile date de români, dar

a reușit ideea de distrugere prin **împrăștierea forțelor române**, prin fuga lor în munți și prin dezordinea în care se retrăgeau. Aceste sunt reflexiuni de regret pe care cei învinși n'au nici un interes de a le contrazice. Corpul de Olt n'a încetat a lupta nici la 16, 17 sau 18 Septembrie, în retrăgere, el s'a reorganizat îndată și a continuat multă vreme după aceea rezistența în munții Lotrului și Făgărașului.

Din expunerea germană de mai sus rezultă însă un fapt și mai important, acela, că adversarul a apreciat, din rezultatul luptelor date, că a avut de a face cu **peste 40 batalioane și 16 baterii române**, ceea ce constituie **cea mai mare onoare** pentru Corpul de Olt, fiind că a putut să inspire inamicului respectul de a fi evaluat la o atare forță și ceea ce mai dovedește, că Corpul de Olt a trebuit să lupte cu forțe adverse cu mult superioare lui, în afară de superioritatea armamentului și a celorlalte mijloace de acțiune.

Comandamentul german concepând planul bătăliei de la Sud de Sibiu cu o dublă învăluire și cu tăierea liniei de retragere în plus, nu putea să-și pună în execuție acest plan de cât dispunând el însuși de o mare superioritate numerică asupra adversarului, alt cum ar fi rișcat chiar o înfrângere. Numai în fața trupelor române de la Sud de Sibiu inamicul trebuia să lupte contra unui front de 40 klm, 'i trebuia acolo prin urmare minimul 1 om și $\frac{1}{2}$ pe metru curent de acțiune, deci 60,000 luptători. Corpul de Olt n'avea pe acest front de cât 20 batalioane, și aceste nu cu efectivul de războiu, din cauza pierderilor suferite înainte de bătălie; n'avea nici $\frac{1}{2}$ de om pentru metru curent de rezistență; alte 5 batalioane a le sale erau trimise în munții Lotrului pentru lupta contra trupelor alpiniste bavareze, iar din ziua de 14 Septembrie se mai pot adăuga încă 3 la 5 batalioane din Divizia 20, tot pentru luptă în munți, cu alte cuvinte Corpul de Olt se bătuse pe un front general de 80 klm. având numai 28 30 batalioane.

Dar atunci întrebarea: De ce o asemenea bătălie s'a numit la noi »**Dezastrul de la Olt?**»

Pentru că nu s'a știut judeca cu calm și cu compențință situațiunea Corpului de la Sud de Sibiu, nici înainte, nici în timpul și nici după bătălie.

Pentru că trebuiau salvate situațiuni de persoane punându se interesul lor mai presus de interesul Patriei!

Pentru că și într'un caz și în altul trebuia găsit un cineva răspunzător de înfrângere, atribuindu-se incapacității de conducere Comandantului Corpului de Olt, de unde și denumirea de **Dezastru**, a acestei acțiuni militare, ce n'are termin de comparație în desvoltarea campaniei nenorocite a anului 1916.

Următorul pasaj din «Războiul nostru» publicat în Calendarul «Regina Maria» 1918, evidențiază și mai plastic cele spuse mai sus asupra cauzelor ce au dat naștere numirii de Dezastru, bătăliei și retragerii de la Sud de Sibiu :

«Asupra Corpului de Olt, de la Sud de Sibiu, s'au «îndreptat, de la început trei divizii germane, o brigadă «alpină și două divizii de Cavalerie. Brigada alpină a «reușit să se strecoare pe plaiurile din crestele muntoase, «dintre Lotru și Sadu, pe la stânga și spatele Corpului «de Olt, și se ajungă fără rezistență la râul Olt d'asupra «Cânenilor tăind astfel linia de retragere a trupelor aflate la Sud de Sibiu, iar cavaleria s'a interpus între acest «Corp și Armata II-a. Luptele au fost înverșunate, de o «parte și de alta între 13 și 16 Septembrie și s'au terminat cu retragerea Corpului de Olt în regiunea Căineni «—Lotru. Perderile noastre au fost destul de mari dar și «perderile dușmanului în oameni au fost extrem de grele, «poate mai grele chiar de cât ale noastre. Noi am perdut însă terenul ce'l căștigasem în luna August.

Vra se zică, la începutul anului 1918 să mai susținea și se mai scria, ca document pentru luminarea poporului și a Armatei, că inamicul s'a strecurat pe la stânga și spatele Corpului de Olt, că a ajuns la Olt d'asupra Cănenilor fără rezistență și că a tăiat linia de retragere a trupelor de la Sud de Sibiu!

Pentru ce asemenea tâlmăciri imagineare a unor evenimente întâmplare altmintrelea?

Pentru ce, pe **la stânga și spate**, când nici inamicului nu i'a convenit să facă o asemenea mărturisire, și când trupele de la Sud de Sibiu **n'aveau nici stânga nici spaatele** în munții dintre Lotru și Sadu, ci se țineau la peste 30 klm. departe *in lături* de marșul alpinilor într'o poziție **ordonată** și într'o atitudine de asemenea **ordonată**, având și pe inimic **in față de jur împrejur?**

De ce **fără rezistență**, când mult sânge s'a vărsat de batalioanele române ce au luptat în munți și trimise de Comandantul de la Sud de Sibiu?

De ce să se afirme în 1918 și pentru viitor, că linia de retragere a trupelor de la Sud de Sibiu a fost **tăiată** de inimic, pe când de fapt ea n'a putut fi tăiată, tocmai din cauza rezistenței române, mărturisită de inimic și adeverită prin faptul retragerii prin pas în noaptea de la 15 Septembrie; în ziua de 16 și chiar la 17 Septembrie.

De ce negațiunea acestui fapt de arme, unde nici un steag român n'a rămas sau căzuți în mâna inamicului, unde n'a putut fi prinsă nici o unitate constituită în completul ei, unde prizonierii făcuți și trăsurile luate de vrăjmaș au fost pierdute prin lupte crâncine și printr'un bombardament de exterminare a unei artilerii necontrabătute, nefiind cu ce și cum?

De ce să se afirme, că retragerea s'a făcut **în regiunea Căineni-Lotru** fără a se spune și **pe unde?** A fost și este oare interesul neamului de a ascunde un fapt săvârșit? Pe unde sau retras trupele de la Sud de Sibiu, dacă au avut linia lor de retragere tăiată? Prin munți? Dar atunci linia defileului Oltului numai avea nici o importanță, nici o valoare militară, nu era linia de retragere naturală a acelor trupe, și în așa caz, pentru ce clădirea acea înfricoșitoare de povestire, adecă, a strecurării inamicului fără rezistență pe la stânga și pe la spatele Corpului de Olt, și a tăerii linii lui de retragere prin defileu?

Dar istoricul din Calindar nu s'a mulțumit cu toate aceste grozăvii și mai adaugă, că cele două divizii de Cavalerie Germană a tăiat valea Oltului și spre Armata

a 2-a, fără a lămuri când s'a petrecut acest eveniment, și fără a spune, că una din aceste divizii a suferit o gravă înfrângere în ziua de 9 Septembrie în lupta Diviziei a 13 ordonată de Comandantul Corpului pentru a avea comunicația spre Făgăraș liberă. De ce uitarea acestui fapt și afirmarea din potrivă că, Cavaleria inamică s'a întrepus între Corpul de Olt și Armata a 2-a?

Istoricul militar român afirmă că de la început s'a îndreptat contra Corpului de Olt 3 divizii de infanterie etc., De când de la început?

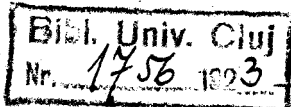
De la invazia română în Transilvania, de la constituirea Corpului de Olt, sau de la ofensiva germană? Oare înainte de acest început, trupele de la Sud de Sibiu n'au avut adversar în față, sau că el s'a eschivat și n'a mai luptat alături cu Diviziile germane?

Pentru ce acest obscurantism și ocoluri de fapte trăite însângerat de un Corp de armată român?

Pentru ce Istoricul din Calendar a fost înduioșat numai de perderea terenului câștigat în luna August la Sud de Sibiu? Oare nu se mai perduse și în alte părți porțiuni și mai mari de teren, cucerit nu numai în August dar și în Septembrie, terenuri bogate în mine cum era cel de la Petroșani, bogat populate cum era cel din jurul Brașovului, cu oraș cu tot, sau întreaga regiune a Oltului superior? De aceste pierderi, Istoricul se ferește, de a aminti.

Ori cum s'ar strădui istoricii la fel cu cel din Calendar, Bătălia de la Sud de Sibiu și retragerea ce a urmat rămâne pentru viitor un act mare de vitejie românească nu *dezastru*.

Nu, nici o dată, un Dezastru ! Ci o victorie morală pentru Corpul de Olt ! Inimicul însuși o adevărește. Corpul român a improspătat acolo sângele vărsat acum 300 ani, tot la Șelimbăr, de vitejii lui Mihai Vodă. Să nu se intunece mințile !

Generalul I. POPOVICI